

Ціна: 50 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XX

ЛЮТИЙ — 1969 — FEBRUARY

Ч. 229

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олійник Б. — Поезії	1
Щербак М. — Співом і степом опромінений	2
Діброва Г. — Поезії та афоризми	6
Кислиця Д. — Про три нові читанки	7
Шерех Ю. — Донцов ховає Донцова	13
Ріпецький Н. — Листування з Олександром Архипенком	19
Ковба Т. — "Скринька" з вітамінами	21
Волиняк П. — З останніх подій в Україні	23
Малежик М. — Школа на Січі	31
Некрологи. Листування. Бібліографія.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

В. Сегеда. Колодязь. 1966. З республіканської виставки молодих художників. Київ. (3 тижневика "Україна", ч. 4, 1967, Київ).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Мороз Т., Судбури, Канада	3
Сокольський С., Міннеаполіс, США	2
Грушецький М., Париж, Франція	1
Гуртовенко І., Ніагара Фаллс, Канада	1
Неліпа Ольга, Торонто, Канада	1
Ваць Іван, Філадельфія, США	1
о. А. Тетеренко, Вадіна, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛА ЖЕРТВУВАЛИ:

Сарнавський Петро, Монреаль, Канада	\$10.00
В'юн Яків, Чикаго, США	5.50
Михайловський І., Монреаль, Канада	5.00
Д-р Г. Рудницька, Монреаль, Канада	5.00
Михайлова Ганна, Едісон, США	5.00
Кириченко Леонід, Гамільтон, Канада	5.00
Колькін В., Гамільтон, Канада	5.00
Козоріз Мирослав, Форт-Вілліам, Канада	5.00

"Н О В І Д Н І"

Універсальний ілюстрований місячник.
Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

У Канаді: 5.00 дол. канадських на рік.
У США: 5.50 дол. американських на рік.
В Австралії: 3.50 дол. австралійських на рік.
У Франції: 20 франків на рік.
В Англії: 30 шілінгів (без змін).
В усіх інших країнах Європи: 4.50 дол. амер.
У Венеції: 4.50 дол. канадських.
Усі інші країни Південної Америки: 3.00 дол. канадських.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia.

Замовлення і гроші слати на адресу:

Н О В І Д Н І

187 Yarmouth Rd. — Toronto 4, Ontario, Canada

Даниленко В., Міннеаполіс, США	4.50
Головка Ольга, Стейтен Айленд, США	4.50
Ростун В., Чикаго, США	4.00
Сокольський Степан, Міннеаполіс, США	3.50
Д-р А. Пашківська, Байонне, США	3.00
о. прот. І. Чумака, Гартфорд, США	3.00
Конозал Павло, Чикаго, США	2.50
Кошман В., Ютика, США	2.50
Федоренко Євген, Неварк, США	2.50
Костенко Іван, Сан Дієго, США	2.50
Лисенко І., Чикаго, США	2.50
о. прот. Д. Бурко, Штудгарт, Німеччина	2.25
Штихно О., Лашін, Канада	2.00
Стокальський П., Неварк, США	2.00
Квас О., Кінгстон, Канада	2.00
Соколов А., Сан Кетеринс, Канада	2.00
Козій Ніна, Торонто, Канада	2.00
Аксюк М., Лонгвілл, Канада	2.00
Йова А., Кларксон, Канада	2.00
Кожедуб Раїса, Монтераль, Канада	1.75
Ясюченко В., Гамільтон, Канада	1.75
Боярчук К., Ладнер, Канада	1.75
Дмитрук В., Монреаль, Канада	1.75
Татарко Параска, Рочестер, США	1.50
Ширей В., Елмгurst, США	1.50
Сердюк Степан, Мекіс, США	1.50
о. прот. О. Потульницький, Сиракузи, США	1.50
Таборовський Т., Торонто, Канада	1.00
Корженівський В., Торонто, Канада	1.00
Лисенко Д., Міннеаполіс, США	1.00
Берегулька А., Бостон, США	1.00
Мороз Т., Судбури, Канада	10.00
в тім числі: Т. Мороз	
О. Макаренко	2.00
В. Злочевський	2.00
М. Іщенко	2.00
М. Волинський	1.00

Сердечно дякуємо всім за допомогу! Ред.

КОРЕКТОРСЬКИЙ НЕДОГЛЯД

У січневому числі (ч. 228) на стор. 32-й під останнім листом унизу (у справі творів О. Гончара) має бути підпис: "Г. Гордієнко, Філадельфія, США", а не "Г. Горгіца, Філадельфія, США", як там написано.

Сердечно перепрошуємо п. Г. Гордієнка і о. прот. Г. Горгіцу, що переплутано підписи.

Вшановних читачів просимо виправити й не гніватись. Ред.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College Street

Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок.

● ПЕРЕРІВКИ.

● НАПРАВИ

● ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Authorized as Second Class Mail by Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by Basilian Press — Toronto, Ont., Canada

ПОЕЗІЇ

Ах, дуби мої — зелені хмарочоси...
А мені уже дорога на похил.
Карі очі. Гойні брови. Чорні коси...
Де ж ви, коні мої вірні! Тільки пил.
Щось у білім... хто се в білім... хтось у білім...
А мені уже на осінь — жовтий лист.
Киньте, врешті! Ви коли-небудь любили,
Ви кого-небудь любили, мораліст!
Що це ззаду... хтось позаду. Там, позаду
Сірий вітер заміта мої сліди.
Ах, облиште! Що ви знаєте про зраду,
Коли зорі б'ються в шибку, як сліпі!
Вам би, мила, пасувало тільки чорне.
Тільки чорне вам пасує. Але ж ви
Окрутили навіть гетевського чорта
Театральним поворотом голови.
Ця майстерність прибиратися у біле, —
Голубино-непорочна білизна!
Ви б давно мене зіницями убили,
Коли б я себе в зіницях не впізнав.
Полиняло, оджовтіло, зголубіло.
Всі печалі мої встигли на експрес..
Ви б давно мене медовістю убили,
Коб я вчасно від отрути не воскрес.

...І був день середини тижня,
а тиждень — серединою місяця
Таргеліона*). Сонце проминуло апогей.
І надумав я усі свої помилки покласти на
рахівницю. (Наївний чоловік, — гадав у такий
спосіб застерегтися од повторень!)
Печаль моя глибокая була:
Кружало до кружала клав і клав,
Я ще в дитинстві лише кружеляв,
А вже мені не стачило кружал!
І сірий ляк зашкрібся, наче миша.
І в розпачі рахунок я облишив.
...Сонце вже перетинало видиму грань видно-
колу, і тоді порішив я покласти на рахівницю
усі свої праведні і правильні кроки
(Наївний чоловік, — гадав у такий спосіб
заколисати власне сумління!)
Печаль моя — глибока і важка:
Я так шукав, я так уже шукав!
Не поминув найменшої події,
І танули, як віск, мої надії:
Так мало уродило на кружальці,
Що вистачило б на правиці пальців.
В дитинство закидав по колу сіть,
Вже й до сьогодні власного підходив, —

*) Одинадцятий місяць атенського календаря,
що відповідає травню-червню.

А тих кружал було, що колосків
В лихі роки тотальних недородів.
І страх тонкий прокрався аж у вірші.
І в розпачі рахунок я облишив.
Запала ніч, зловісна, як отрута.
Я ждав... І от — стрибнули з-за кущів
Усі мої похибки, яко Брути,
Ховаючи кинджали під плащі.
Стають довкіл так холодно і близько,
Що пробирає кригою ножа.
І піднялося невелике військо
Моїх нехибних кроків і бажань.
Так мало їх і так багато Брутів!
Та пізно важить: бути чи не бути.
І все сплелось в побоїщі жорстокім,
І бризнула на помертвілий лоб
Гаряча кров моїх нехибних кроків,
Хімічна паста кривних помилок.
Я ж був приречений на кару дивну:
Назвати переможця об'єктивно.
Це мало стати: з тріумфальним виском
Похибки брали гору... І тоді
Я став на бік свого малого війська,
Проклявши роль третейського судді.

Єхидно кпинять молоді міста
Над предками, що вийшли з неоліту.
Хизують модою на скло і сталь,
Як підлітки — свободою курити.
Скептично зиркають на постолі,
Завулки, глеки в стертих монограмах,
На недоцільні румища століть,
Прикриті ситцем охорончих грамот.
Така іронія в скляних очах,
Що хоч бери та через губу цвиркай!
А що і справді молодим втрачать,
Як навіть ще не спромоглися на цвинтар!
Так легко їм на волі всіх вітрів
Без тягарів минулої образи
Плисти під юним захватом вітрів,
Приймаючи які завгодно назви.
Та з часом трюми сповняться ваги,
На берег спишуть тих, що родовід забули.
І спинять качку якорі могил,
І перші згадки виростуть в минуле.
Усе те — прийде... Тож діди-міста
Прощають сумно вибрики нащадкам,
Прикривши досвідом наївне скло і сталь
Від катастроф, байдужих і нещадних,
Нехай бунтують — кров ще молода!
Нехай за модою гасають ласо...
Задовго парубкують!

То ще не біда...

Біда — як цвинтар з'явиться дочасно.

(“Літ. Україна”, 15. 10. 68)

СПІВОМ І СТЕПОМ ОПРОМІНЕНИЙ...

(Творча силуетка поета Гната О. Діброва до 30-ти ліття літературної діяльності)

Про поезію — одну з галузей літературно-мистецької творчості — поет Гнат О. Діброва у своїй книзі афоризмів ("З джерел буття", ст. 41) висловив глибоку думку, що це — "найодуховленіше мистецтво, де творча душа, народжена від вічності, через образно-візійну форму слова розкриває світ краси і духа, які належать також вічності". Конкретизуючи своє визначення, поет вбачає справжню поезію не в кострубатих асонансах і не в дивацьких, важко розгадуваних образах та всяких інших словесних корчах, а в пластично-ясних звукових, ритмічних та образних візерунках, які будучи зогріті теплотою щирих емоцій, творять ту форму, що дає відчуття справжньої краси й мистецької насолоди.

Свого часу про такі словесні корчі говорив і писав наш славний літературознавець і великий громадський діяч академік Сергій Єфремов, прийшовши до переконання, що кокетування формою доводить до занедбання, власне, форми, до не смаку і примітивного штукарства, до віршованих витівок.

Треба сказати, що Гнат О. Діброва у своїй творчості вірний своїм визначенням і мистецько-естетичним уподобанням. Не словесна екілібристика та покруч захоплюють Гната О. Діброва, а биття думки, мережане поетичними барвами і їх відтінками, напругою почуттів та повівом таланту. Взагалі у всій поетичній творчості Гната О. Діброва захована внутрішня краса, внутрішній світ, позначений філософськими роздумами над складністю й нерозгаданістю людського й загального буття. Це, мабуть, вислід поетових тривалих роздумів, висловених у книжках філософського напрямку — "Подорож у світ" (1955), "З джерел буття" (1960), та "Фрагменти з моно-книги" (1965). Їх аж три книжки, цих Дібровиних афоризмів! Здається, немає такої ділянки людського життя і світу, на якій не спинився б поетовий допитливий і гострий зір. Буття світу, створене Богом, рух, початий Творцем, рух зовнішній і внутрішній, рух тілесний і душевний, і думки наші, що снують роями в голові, а потім вилітають на світло і кружляють, мов сполохані чайки...

Простір і вічність, віра й надія, любов і ненависть, добро і зло, правда і кривда, мудрість і дурнота, талант та безталання, нація й держава, нарід і одиниця, війна і революція, вітчизна і чужина, міт і легенда, література й мистецтво, — не в одне питання й не в одне явище намагається заглибитися вдумливий поет.

"Віра в Бога, — каже Гнат О. Діброва, — це присутність у нас первісно самовиниклого і все-владного почуття, яке становить собою вияв неподільності нашої душі з Тим Всетворчим, що від Нього всесвіт і ми на землі у спільноті з Ним, як його тимчасові мандрівні призначенці, маючи містично-благочинне тяжіння до єднання

й перебування з Ним у цьому й іншому невідомому світі" ("Подорож у світ", стор. 16).

Або ось інший роздум над долею націй і поведінкою цілих народів:

"Нація, яка не шанує своїх великих одиниць, як втілення її збірної душі, і не спирається на них, як на стовпи своєї власної будівлі, — така нація не шанує саму себе і може стати посміхвищем для інших націй, а для себе — могильницею свого історичного буття" ("Подорож у світ", стор. 43).

"Якщо хочете пізнати збірну душу якогось народу, довідайтеся насамперед про те, чи був він колинебудь поневолювачем іншого народу, а (коли був, то як часто і як поведився з підлеглими" ("Подорож у світ", стор. 44).

Чи ось сентенція про життя людини: "Життя схоже на того дикого огиря, що гасає в степу, як буря, і хто зуміє найкраще осідлати його, той найліпше проскакає на ньому до того місця, яке йому призначене" ("Подорож у світ", стор. 13).

Як відомо, народні прислів'я та приказки — це також своєрідні афоризми. Їх дуже любив і записував Тарас Шевченко, а Іван Франко назвав їх "коштовними перлинами", "скарбом нашої мови й народного досвіду", а я сказав би — мудрістю нації й мудрістю віків.

Який би не взяти афоризм Гната О. Діброва, то це стисла думка на цілу книгу, і такі ж філософські роздуми відчуються великою мірою і в його поезії.

Але перед тим, як перейти до розгляду поетичної творчості, познайомимось коротко з деякими життєвими шляхами і стежками Гната О. Діброва, і це повніше домалює силуетку поета.

Народився Гнат О. Діброва (справжнє прізвище — Лозенко) 27 січня 1906 року в селі Андрієво-Зорині на Миколаївщині при Березанському лимані.

Степові барвисті простори, сині широкі обрії та береги лиману з очеретами, з чагарниками терену й шипшини, з усякими травами та розмаїтим птаством зробили на нього в дитячі роки великий вплив і збудили любов до природи, коли майбутній поет блукав самотою то там, то там із своїми мріями. Це викликало велике зацікавлення до природознавчої літератури, що її багато читав, коли був учнем семирічної школи і в пізніші роки. Читав і перечитував також енциклопедію живого світу Брема.

У 1926 році закінчив середню сільсько-господарську школу. Після цього вчився деякий час в Херсонському Сільсько-Господарському Інституті, що його змушений був залишити, бо бракувало матеріальних засобів.

Роком пізніше, тобто 1927 року, не мавши змоги вчитися у вищому навчальному закладі, склав екстерном іспити на звання вчителя початкової школи при Одеському інституті народної освіти

і вчителював на Одещині до 1931 року. Цього ж таки 1931 року вступив до Одеського чотирирічного Педагогічного Інституту на мовно-літературний факультет і закінчив його 1936 року. Після цього п'ять років — до початку другої світової війни — викладав українську мову та українську літературу в міських середніх школах.

Під час війни виїхав до Німеччини і працював там на картонажній фабриці. Після війни перебував у таборах переміщених осіб, де кілька років учителював.

На початку 1952 року прибув до США, де до 1966 року працював на різних фабриках, а також в одній установі, заробляючи на прожиття м'язевими зусиллями.

Літературні спроби починав у шістнадцять років, коли був учнем семирічної школи. Писав вірші, байки, а також скомпонував один великий вірш, подібний до поеми. Але то все були учнівські вправи, й нічого з того не збереглося.

У дитячі роки мріяв стати лікарем, а пізніше — вченим. Однак, згодом захопився такою літературою, коли під час учителювання перечитав майже всю українську літературну класику. Тоді ж таки, під час учителювання, поважніше взявся за писання поезій і продовжував писати також під час навчання в Педагогічному Інституті. Але друкуватися почав пізніше. Перший вірш з назвою "Осінь" був надрукований у часописі 1939 року. Відтоді час від часу друкував свої твори.

Такі шляхи-дороги, життєві й освітньо-літературні, пройшов Гнат Лозенко, який на еміграції запромінився поетом Гнатом О. Дібровою, і свою першу книжку поезій, видану 1946 року, назвав "Шляхи і думи". Написана на тернистих дорогах і роздоріжжях, що невблаганно вели поета з рідної України на чужину, вона ще не виявляла творчого поетичного обличчя. Але вже в наступній збірці "Кладка видінь" (1953) відчувається, що в українську літературу входить поет з ерудицією, з широкою тематикою, а головне — з глибокими роздумами:

*Вгорі схиляється усесвіт сонцевусий
Грозливо-милостив у ризі голубій,
А тут шаліє все за кожну краплю й ксень,
А тут, на кладці йде неперепинний бій".*

Щоразу тематичні обрії поета розширюються. Допитливість прагне заглянути в найглибші таємниці людської душі та в найглибші таємниці світу, і Гнат О. Діброва видає, крім уже згаданих трьох книжок афоризмів такі збірки поезій: "Гами далечин" (1957), "Рух і гармонія" (1963) та "Містерія землі" (1968). У "Кладці видінь" майже немає ліричних струменів, натомість переважає мистецьке мислення, перевите часто символікою:

*Ти садом прагнень будь, але своїм,
Розроєним на полі нечужому,
Не тим, що криє все, як лишаї
На дні ущелин, темному, низькому,
А що гілля, гінчає і рясне,
Мов промені, за обрій простягає;
Плодів його тривне не промайне
І буде завжди скарбом-дивограєм...*

Але вражає те, що як би поет високо не злітав образною думкою, все ж він мережить і переплітає її такими нашими, такими українськими барвами. Скажемо, які вони українські, ці квіти вічного Бога, що їх змальовує поет:

*Віс тосами втоми
Вечір — кошіль розлогий,
Звіку — квіти у ньому,
Квіти вічного Бога:*

*Сутінь — барвінку зваба,
Зорі — серги конвалій,
Місяць — берег кульбаби,
Овид — маки прив'ялі.*

("Кладка видінь", стор. 39)

Нерідко буває так, що свої думки, висловлені в афоризмах, Гнат О. Діброва переплавлює на поетичні рядки і, навпаки, поетичні рядки перекладає на афоризми. Скажемо, в "Подорожі у світ" на стор. 45 є такий афоризм: "Батьківщина пізнається за її межами, а в "Кладці видінь" на сторінці 59 ця думка зринає поетичними рядками:

*І в нас любови міра невимовна...
Та чуємо, як сповідь пілігрима,
Що батьківщина пізнається сповна
За межами своїми.*

Не треба це розуміти, як повторення самого себе, це — своєрідний творчий ланцюг і своєрідна послідовність.

Загалом у творчості Гната О. Діброви вирізняються три головні складники: медитаційний чи, кажучи іншими словами, роздумливо-філософський напрям, патріотичний та поклоніння природі, хоч усі вони, ці три напрями, особливо два останні, тісно переплетені між собою, бо оспівування рідної природи — це також патріотизм.

Всіма помислами, всією душею прагне поет заглянути в незбагненне, "іти й палити душу і уяву, шляхи пізнати, муки і світи":

*Повік віків — глибини незбагненні
Всесвітності, світів і таємниць...
Туди, де неба синь благословенна,
Злітає зір у відблиску зиниць.*

*Просвітяться душі і серця кроки,
Коли споглянеш барви голубі,
І світ якийсь, зворушливий, високий,
З вишин небес відкриється тобі.*

("Рух і гармонія", стор. 17)

Захоплений Божественною гармонією світу, поет м'яко торкає струни людської душі:

*Сяє синява оксамитами,
Ніби янголи — в ній світи,
Із одінням, злотом шитими.
Усміхаються з висоти.*

*І картинами краснотканими
Заяскравлюються світи,
Квітнуть барвами і пеанами
У гармонії гарноти.*

("Рух і гармонія", стор. 10)

Але як розгадати одвічну загадку припливу і відпливу, приходу і відходу?...

*І не збагнути нам усього над шляхами:
Ні бур, ні злив, ні драм, ні їхньої мети,
Мета, — як таїна, — витає понад нами,
Ми ж бо приходимо, щоб потім відійти"...*
(*"Рух і гармонія"*, стор. 24)

З якимсь Осьмаччиним трагізмом і надривом поет приходить до розпачливого висновку, що техніка, створена людським розумом, обертається, як бумеранг, проти людей, на їх загибель, що у всі кутки й закутки наближається, як на морі "дев'ятий вал", і світ хилиться в безодню:

*Ніде живого подиху не буде —
Обляже тиша цвинтарі, пустині,
Мовчазні, хмурі видива будов...
І понад тим, де рух був, грім і кров,
Лишиться Бог і небо вічно синє.*
(*"Рух і гармонія"*, стор. 61)

Можна сказати, що філософські твори Гната О. Діброва — це поєднання аналітичного й образного, логічного й емоційного мислення.

У патріотичних поезіях Гната О. Діброва немає чого шукати зовнішніх ознак патріотизму, як рідний край, народ, воля, боротьба... Натомість Діброва патріотизм — внутрішній, який органічно виростає з українського степового ґрунту. Це — патріотизм, що його колись тонко виявляли козаки, загнані долею в чужу землю. Залишивши зруйновану москалями Запорізьку січ і перебуваючи за Дунаєм, змушені обставинами присягати турецькому султанові, вони, запорізькі козаки, глибоко міркували, як чинити ту присягу. Зрештою, надумали насипати в чоботи потроху рідної землі, взятої грудочками з України, і, виставлені в ряди перед турецькими башами, проказували: "Присягаємо володареві, на землі якого стоїмо", відчуючи, очевидно, душею перевагу над чужинцем, бо стояли, хоч і символічно, на своїй землі.

Взяв чи не взяв із собою грудку рідної землі Гнат О. Діброва, але серцем і душею, поет там, де

*Чорноземля корінням зіл прошита
І припорошена цілющою росою, —
Мов трунок той, мов чари ворожбита,
П'янить і приворожує собою.*

*І по світах в уяві, — як з ріднею,
З усім отим і морем травцювту,
Хоч долею розлучений з землею, —
На віддалі, як матір'ю зігрітий.*
(*"Рух і гармонія"*, стор. 31)

У свіжому вірші "Земля моя" з нової книжки "Містерія землі" (стор. 35) поет каже:

*Душею й серцем — з рідною землею,
Там двічі я народжений від роду:
Тілесно — раз — від матері моєї,
А другий раз — духово — від народу.*

Патріотизм Гната О. Діброва — вогненний, як у Стефаниковій новелі "Сини", де Андрій каже

батькові: "Тату, тепер ідемо воювати за Україну". — "За яку Україну?" А син підійняв грудку землі та й каже: "Оце Україна, а тут, — показав шаблею на груди, — отут її кров!"

Гарячою кров'ю б'ються Дібровині слова:

*Земля в містерії глибокій
Із волі Вишнього дає
У кожнім порості своє,
Свої вливає живні соки
У тіло кожному, у кров
Для руху вічного й онов.*
(*"Містерія землі"*, стор. 8)

А вже поетові співи — поклоніння природі — це щира лірична сповідь! Тут — увесь Гнат О. Діброва. Поет прагне злитися з нею, з природою-матір'ю, ввійти в неї, жагуче обняти її, як наречену. "Арфами, арфами золотими", як писав колись Павло Тичина, бринять "степові мережі", або, як їх ще назвав поет "Батьківщинні імпресії" — лірика степу, українського степу, якого не міг ніколи забути на чужині Шевченко:

*І тут степи, і там степи...
Та тут не такі —
Руді, руді аж червоні,
А там — голубії!*

Не надивується поет українською степовою красою, степовими пісенно-музичними переливами та мерехтіннями:

*В небі жайворон... Мов Паганіні він...
Майстер див на одній струні.
Степом, небом я опромінений,
Співом в голубизні.*
(*"Гами далечин"*, стор. 41)

Прозорі, мов соняшні промені, торкають серце душевні рядки, повні музикою ритму і рим, і, як колись ранній Павло Тичина, молиться і стає на коліна перед природою Гнат О. Діброва:

*Між нивами, стежинами,
Стежинами, низинами
Бреду
В меду
Під зводами, під зводами
Під синіми.*
(*"Гами далечин"*, стор. 39)

Таке, мабуть, почуття злитися з природою, піти до матері-землі — виникло в американського поета Роберта Фроста, який на схилі віку кинув міста й університетські катедри і повернувся на ферму, бо знав, як говорив Євген Маланюк, що "природа дає нам найпростіший і найбезпосередніший зв'язок з отцем всякої творчості — з Творцем!" Це гостре почуття не раз зринає і в Гната О. Діброва, хоч і серед природи мучать сумніви нерозгаданого буття, і, наче птах, б'ється крилами поетова думка:

*У небі хмари, білі, сірохмурі,
Встають пливуть, не знати нам куди,
Куди, куди пливуть ці кучугури,
Насуплені, розгнівані діди,
Куди?*

Махнуть над світом шаблями зухвало,
Яскрінням стріл . . . не знати теж коли,
Коли, коли промчатся грімко шквалом
І приснуть сяйвом з кожної стріли?
Коли?

І розриваються зненацька, наче з горя,
З одвічної напруги, і тоді...
Які тоді краплини перлозори
Впадуть на груди, спрагли і тверді!
Тоді!!...

І світ, і поле, й квіти чаровиті —
Як пишне свято, буде все таке,
І блисне море чистої блакиті,
І сонце знов заяриться палке
Таке!

(“Рух і гармонія”, стор. 35)

Як свого часу славетний Максим Рильський,
коли творив свою “Синю далечин” і не хотів
бачити ні революцій, ні комунізму, так і Гнат О.
Діброва у своїх співах-поклоніннях природі не
хотів би знати ні кривавої війни, що прогрукотіла
над Україною і цілим світом, ні жорстокого ви-
гнання, а полинув би в минуле — так твориться
за народнім переказом поема “Чумаки” — та слу-
хав би акорди й мелодії степу:

Ранок . . . День у сонця морі . . .
У степу голубозорім
Даль рисується.
Йду я ланом — жито й жито . . .
Та таке ж, як перемите!
І красується . . .

(“Гами далечин”, стор. 40)

Здавалося б прозора й погідно протікає життя,
і поетова ліра бринить, як соняшне проміння:

Біжать без напрямку і стежки
Голубоокі ранки, дні,
Розкішні, соняшні, ясні,
Виводять промені мережки
На чорноземнім полотні.

І, мов живі, в уяві змалку —
І ряс і проліски в гаю
(До них любови не таю!)
І ніжні звабливі фіялки
Істоту радують мою.

І бачу цяточки у травах...
То незабудьки, то вони...
Блакитні зірочки весни,
Кульбаби в чепчиках жовтавих
Укрили груди цілини.

Гнат О. Діброва глибше й глибше осягає її,
творчу гармонію, і створює образи, що виклика-
ють почуття мистецької насолоди, от хоч би кар-
тина наближення дощу у вірші “Перші крапли-
ни” з нової збірки поезій “Містерія землі”:

І кожна крапля, повна сили,
Піднесла хмарку пилюги,
І так запахло, закадило
Землею, пилом навкруги”.
(“Містерія землі”, стор. 43)

Таке воно, те образне світовідчуття поета!
Схвилювана муза бачить, як

Іде Хтось нивами, йде краєм,
На кобзі сонця гімни грає
І котить дзвін на стосот гін;
Земля, як мати,
В бенкеті-святі...
І плідний гін
В ній будить Він.

(“Містерія землі”, стор. 9)

І раптом майне щось, як тінь, як хмара, і знову
душа стикається з реальним життям: війни, рево-
люції, насильство... У поета Олексі Веретенчен-
ка виринає зойк душі про те, що Ісус Хри-
стос “дарма спинався на Голготу і розпинався
на хресті”, заступаючись за людей. Письменник
Василь Гайдарівський у своїй повісті “А світ та-
кий гарний” приходить до висновку, що світ гар-
ний і ясний, але пожадливі люди затемнюють
його. Так само Гнат О. Діброва викарбовує, як
важкий осуд:

І жде хвилинка жезлом десниці
Розкутись на полі суду . . .
І душ спалити нечисті лиця,
Щоб там оселились люди.

(“Гами далечин”, стор. 19)

Довгий і складний шлях пройшов Гнат О. Ді-
брова — від України аж на край світу! Шлях
важкий і тернистий, зате багатий на враження й
досвід. Здебільшого поети такого виміру перехо-
дять на ширші, поетичні чи прозові, мистецькі
полотна, як, скажемо, Тодось Осьмачка, який пі-
сля поетичних творів написав великі повісті
“Старший боярин”, “Плян до двору”, “Ротонда

ХОЧЕТЕ КУПИТИ АБО ПРОДАТИ

ГОТЕЛЬ,

ФАРМУ,

ДІМ,

ПІДПРИЄМСТВО,

то звертайтеся з повним довір'ям

до

УКРАЇНСЬКОЇ ФІРМИ

W. WALTER HRYNYUK

REAL ESTATE BROCKER

726 QUEEN ST. W., TORONTO 3, ONTARIO

ТЕЛЕФОНИ:

Контора: 363-5316 і 363-5317

Мешкання: 364-3846

душогубців" або Василь Барка, який, крім прегарних віршів, дав читачам повісті "Рай" та "Жовтий князь". Не виключено, що це станеться і з Гнатом О. Дібровою.

Які ж побажання поетові Гнатові О. Діброві?

Чи поет і далі плекатиме на своїй поетичній грядці постійні малі форми ліричної та філософської поезії, чи перейде до ширших поем, було б побажаним, щоб він старанніше працював над лексикою своїх творів, зокрема унікав, часто вживаних, чужих слів та наукових висловів (це ж бо поезія!), особливо там, де їх легко замінити нашими українськими відповідниками. От хоч би назва вірша "У вестибюлі літа" із збірки "Кладка видінь". Чому вжито чуже "у вестибюлі"? На мій погляд, назва краще б навіть звучала, коли б автор був дав своїми словами — ну, хоч би "У світлиці літа". Або, скажемо, поема "Зелений світ" із збірки "Рух і гармонія". Цікавий задумом твір про створення і загибель світу. Але скільки в ньому накопичено чужих слів та наукових висловів! Як рясніє він прозаїзмами. Тим часом, крім поетичної витонченості вірша, крім шукання філософських глибин, що так любить у них занурюватися Гнат Діброва, поет, особливо на чужині, повинен, як казав академік Сергій Єфремов, обіруч черпати соковиті й добірні слова та звороти з глибокого джерела багатющої лексики українського народу.

Колись видатна українська письменниця Ольга Кобилянська писала, що Бог не мав часу творити поезію і благословив на це земних поетів. Чи не радість Гнатові О. Діброві бути й творити поезію під таким небесним благословенням?

М. ЩЕРБАК

Гнат ДІБРОВА

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

Вразила думка змалечу його:
В житті себе побачити великим,
Діждатись часу вияву свого,
Щоб залунала слава сильним криком.

І він розхристав пристрасті свої,
І прикладав не раз він сили дужі,
Щоб іменем здобути світ, краї,
Щоб не втопитись в заспаній калюжі.

Маяк же слави долі не світив,
І він в путі надію сяйну стратив...
Як блискавиця темінь серед нив,
Струснула ним спокуса Герострата.

Так пахне земля, що родить...
Рілля голубих нив
Так чути в саду, в городі
Її прилив...

І корінь дихне землею,
Як вирвеш його з ріллі,
Компостом аж б'є від неї,
Від землі.

Як іноді пахне глина,
Який же у неї смак!
Гризеш, було, печі спину...
Чому це так?...

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

**FUTURE FUEL OIL LTD.
& SERVICE STATION**

945 BLOOR ST. WEST TORONTO, ONT.

24-ГОДИННА СОЛІДНА І СКОРА ОБСЛУГА

Чищення і направка форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
ОЛИВУ В НАС.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551

Уночі: RO 2-9494

За кілька хвилин до зливи
На дибах кружляє пил...
Які ж запашні пориви
Пухнатих крил!...

Таємність буття природи,
Загадка ества землі.
І пахне земля, що родить...
Шматок ріллі...

А Ф О Р И З М И

1. Кожна людина у цьому житті — це самотній живосвіт, який проминає, коли малий, і зачіпається за вічність, коли великий.

2. Сподіваючись у житті кращого, треба завжди бути готовим до гіршого: життя — галерія непередбачених несподіванок.

3. Кожна людина здорова, то їй здається, що вона — завойовник світу цього, а коли захворіє, то почуває себе полоненим його.

4. Високообдарована людина ніколи не загубиться у світі: вона за найгірших умов неодмінно об'явиться як геній.

5. Наймаловартніше в житті — чуттєві задоволення: вони коротко спалахують і швидко

згасають, як іскри в повітрі, не залишаючи по собі ніякого сліду ні для одиниці, ні для суспільства.

6. Мудра та людина, яка бере від життя те, що їй дається, й не зазіхає на те, що їй не належить.

7. Природа людської душі, як нематеріальної субстанції, незмінна, але прояви її, як конкретні життєві реакції, від віку змінюються.

8. Немає людини без прикмети, яка б не проявлялася протягом усього життя в якійсь творчості або діяльності.

9. Якщо класти на одну шальку всі терпіння, страждання й муки зусиль у боротьбі за життя, а на другу шальку — саме життя, що дається тільки раз і містить у своєму фокусі всі блага його, то воно силою своєї краси й дарованості переважає все і змушує нас вигукувати йому осанну благословень.

10. Тих, що стають великими, рухають на вершини сильні пристрасті, оперті на природний розум.

11. Відтоді, як душа складає свої крила й перестає летіти вперед, людина почуває себе старою.

Дмитро КИСЛИЦЯ

ПРО ТРИ НОВИХ ЧИТАНКИ

Марія ДЕЙКО: "ВОЛОШКИ", читанка для другого року навчання, 1967, 146 сторінок; "РІДНИЙ КРАЙ", читанка для третього року навчання, 1966, 164 сторінки; "ЄВШАН-ЗІЛЛЯ", читанка для четвертого року навчання, 1967, 212 сторінок. Видало всі три читанки "Видавництво Спільки Українських Учителів і Виховників у В. Британії (Секції СУБ-у)", Лондон.

Видання нового підручника можна вважати виправданим, коли в тому підручнику сказане нове слово, коли той підручник хоч трохи кращий за попередні. У нашому ж емігрантському світі треба поставити ще одну умову: виправдує себе той новий підручник української мови, в якому подаються грамотні тексти і мова самого автора підручника бодай в основному правильна — грамотна. Здається, всім уже ясно, що треба вже покаятись і не видавати таких неграмотних, некультурних і неохайних "підручників", як *Modern Ukrainian Grammar* Джорджа Луцького та Ярослава Рудницького. За писання підручників не сміють братися особи, які не знають елементарних норм української літературної мови. Отже, ні в якому разі не видавати підручників української мови, що їх напишуть автори, яким потрібний редактор мови.

Усі три читанки Марії Дейко видані охайно, друкарських недоглядів майже нема в них, ілюстрації вийшли виразні, хоч їх малувато, а колір лише чорно-білий (обкладинки кольорові), технічне оформлення (друкарська культура) цілком

задовільне. Щодо оформлення обкладинки для читанки четвертого року навчання, то, мабуть, малюрок і видавець перестаралися: крикливе все — кольори і образ козака на коні.

Невідомо, щоправда, до чого слід віднести вживання великої літери — до технічного оформлення чи до порушення норм українського правопису: в усіх трьох читанках рясніє велика літера, де їй не місце. Наприклад: Схвалено Українською Центральною Шкільною Радою Австралії та Управою Спільки Українських Учителів і Виховників у Великій Британії... (стор. 4); Запам'ятати й записати до Словника слова (стор. 12 і всюди далі); На Святі Закінчення Шкільного Року учні розповідали... (стор. 13); Приємно, Приємність, Обіцяти, Вакації... (звичайнісінький перелік слів після кожного оповідання).

Чомусь написано: Шкільною Радою Австралії (правильно) та Управою Спільки... і Виховників у Великій Британії (неправильно). В обох випадках мало бути однаково — родовий відмінок: Австралії, Великобританії (а не на німецький лад — у Великобританії). Крім того, має бути не Велика Британія, а Великобританія.

Беручись за оцей огляд нових читанок, ми думали спинитись на них дуже коротко — в загальних рисах указати, що в них добре, а що ні. Але коли вчиталися в тексти і вдумалися, нам стало ясно, що треба приділити більше уваги цій праці автора, редактора мови і видавництва, щоб і всім ясніше стало, як великі зусилля можуть

кінчатися мізерними наслідками, чому в цих читанках не сказано нового слова, чому вони не кращі за попередні, чому зміст текстів і їх моза не витримують критики, хоч технічне виконання друку — майже бездоганне.

У "Слові до вчителя" М. Дейко пише: "Метода, за якою складений підручник "Волошки", полягає в пляномірному дозуванні нових слів широкого вжитку і у витворенні так званого "залізного запасу слів", який при закінченні курсу навчання в Рідній Школі мав би виносити якихось 5000 слів".

Методом чи методою цього назвати не можна: це бо тільки один аспект праці над поширенням запасу слів у школярів. Немає в методиці й так званого залізного запасу слів, який би кудись виносив (нащо виносити?) аж 5000 слів. Мабуть, укладачка читанки хотіла сказати *має становити* (і "виносив", і умовний спосіб тут не до речі).

У тому ж "Слові до вчителя" (в читанці "Волошки") укладачка продовжує: "...головним завданням підручника "Волошки" є систематична робота над збагаченням словесного запасу учнів... Приділяймо максимальну увагу роботі над збільшенням активного словесного скарбу наших дітей. Бо слово — це ключ до мови. "І на сторожі коло них поставлю слово!", — писав наш пророк і учитель Тарас Шевченко" (стор. 9). Так, Шевченко й це писав, але ж треба знати, до чого ті його слова можуть бути прикладені. Тут у Шевченка слово значить мова. З повним правом можемо авторці відповісти: де Крим, де Рим, а де Коломия...

Чи тільки слово є ключ до мови, можна сперечатися. А авторка фактично зводить усе навчання мови до вивчення чи заучування слів, бо в передмовах до всіх трьох читанок наголошує це і повторює. Можна пам'ятати безліч слів, але не говорити. Головне — розуміти слова в реченні і знати (уміти) вживати слова в реченні, в контексті і за призначенням. Так, за призначенням, а не навмання, як це ми бачимо в авторки "Слова до вчителя" (методичного ж слова!): що це таке — "словесний запас учнів", "словесний скарб наших дітей"? Чи так ужиті слова допоможуть знайти ключ до мови? Ні, краще не мати таких слів на сторожі і не згадувати всує великого імени Шевченка. Надуживають у нас в Канаді тим самим "словом на сторожі" — в журнальчику, який також потребує редактора мови. То не журнальчик, а чиста біда із тьмою дурниць: кого ж він навчить, коли в ньому мова неграмотна!

Але читаймо, що сказано в тому ж "Слові до вчителя" далі: "Ця метода полягає в напівмеханічному, багато-багаторазовому усному хорошому повторенні однотипових мовних комбінацій (так званих дрилс), аж поки вони не стануть автоматичними. Шлях довгий і тяжкий, але єдиний!" (стор. 10). Може, для укладачки цього підручника і єдиний, але для обізнаних з новими методами вчителів — не єдиний! Крім того, не можемо второпати, що це таке — "однотипові мовні комбінації"? І чи справді "так звані дрилс" — це "однотипові мовні комбінації"? Тут авторці

годиться сказати: чули ви дзвін, та не знали, звідки він. Дрилз — це тренування, в даному разі — мовні вправи, але не конче і не тільки механічні (думати теж дозволяється), не конче і не тільки повторення тих самих словосполучень (а не мовних комбінацій!). А що буде, коли оті містичні "однотипові мовні комбінації" стануть автоматичними? Чи не будуть "наші діти" з отаким "словесним скарбом" говорити, як папуги? Бож не дарма писав Ян Амос Коменський, що ми навчаємо людей, а не папуг...

Авторка пробує заспокоїти нас, передчуваючи нашу тривогу за наслідки її "нових" методичних настанов: "Можна, правда, тішитись тим, що це шлях природний: так навчається мови дитина в своїй матері — шляхом безконечних повторень тих самих мовних сполучень". Поперше, мати не вимагає "безконечних повторень" (інакше б дитина втекла від матері), подруге, дитина вчиться мови природним шляхом не тільки від матері, як знаємо. Нарешті, дитина вчиться від матері — мови, а не химерних "мовних сполучень".

У передмові до двох читанок — "Волошки" і "Рідний край" авторка безапеляційно заявляє, що "українська мова є для наших дітей мовою другою" (на еміграції). Можливо, що в Австралії дійшло вже до того, але в Канаді, наприклад, асиміляція такого успіху не має — діти, батьки і діди яких народилися в Канаді, вважають за свою рідну мову таки українську. Якщо не всі, то принаймні велика більшість. Та якщо в Австралії вже так, як пише авторка в слові до вчителів, себто українська мова для дітей українців стала другою мовою, себто нерідною, то натурально їх рідною мовою могла стати мова англійська або папуаска чи ще якась там. В такому разі має рацію авторка, коли пропонує вчити тих дітей так, як треба вчити другої, себто чужої мови. Але чому ж вона, авторка, така непослідовна? У зверненні до дітей ("Добридень, діти!", стор. 12, "Волошки") вона твердить: "Ви будете вчитися української мови, бо ви — українці, і українська мова є ваша рідна мова". У методиці мусить бути струнка послідовність, а не еклектизм. А тут маємо дві заяви, які одна одну заперечують, виключають. За якою ж тоді методою укладені ці читанки? Іншими словами, на кого ці читанки розраховані?

Методична порада авторки вчителям — давати домашнє завдання дітям аж після того, як вони зрозуміють і засвоять новий матеріал у школі, — цілком правильна. Але авторка чомусь указує тільки на письмові завдання у зв'язку з такою настановою, тим часом як це правило має поширюватися на всі види домашніх завдань.

У передмові до другого видання ("Волошки") авторка пише, що в основу читанки вона поклала й таку засаду: "Цікавість і приступність матеріалу, щоб упримнити й полегшити процес навчання" (стор. 5). А тепер придивімось, як ця декларація здійснена в читанках. Почнемо з читанки для другого року навчання "Волошки".

Цікавість тоді можлива, коли нема нудоти

НОВІ ДНІ, лютий, 1969

(Ушинський радив її вигнати зі школи), отже й коли тексти живі, не штучні, коли їх моза натуральна і не одноманітна, не тяжка й не бідна. Коли ж тексти в читанці незрозумілі (непрístupні), то про цікавість і мріяти не доводиться. Беремо перший-ліпший текст і читаємо (стор 36):

У САДКУ

Гарний садок у Шевчуків. Всі вони люблять дерева, кущі, квіти. Влітку в їхньому будинку завжди є квіти з власного саду. Бо в них на подвір'ї — і перед будинком, і за будинком — є грядки різних квітів. На тих грядках ростуть мак, дзвіночки, незабудки й багато-багато інших квітів.

Є в бабуні між тими грядками одна особливо мила їй грядочка. На тій грядочці посіяла бабуня волошки, гарні яносині квіти, що так нагадують їй рідне поле в Україні. Тяжко було дістати насіння цих польових квітів, і бабуня попросила своїх знайомих, що живуть в Україні, прислати їй таке насіння на чужину. Тепер вони сіються самі і нагадують дорослим Шевчукам далекий Рідний Край.

Що ж семи- чи навіть восьмилітнє пискля, для якого українська мова — чужа, має робити з отаких "цікавим" і "прístupним" текстом? А ми ж зачитували для прикладу тільки якусь третину з однієї розповіді про родину Шевчуків. Щодо квітів, то вони, мабуть, насіваються, а не "сіються". Для ще більшої ясності, що в цій читанці такі тексти не випадкові, подаємо приклад із стор. 41:

Весело бігав Юрчик по подвір'ю фарми, оглядав різні машини, дивився, як Василько рубав дрова для кухні. Хотів і сам нарубати дров, але Василько не дозволив йому взяти до рук сокиру і порадив йому допомагати Славкові носити дрова до кухні. Це теж було йому цікаво... Далі виїшов Юрчик з подвір'я і пішов у поле... В цей час з лісу вискочило мале зайченя. Воно шукало свою маму, стару зайчиху, що вибігла з їх нори, щоб принести зайченяткові чого поїсти.

Чи ж зайчиха носить будь-чого їсти? А про це мусять знати всі учителі та укладачі читанок. Треба знати, що писати про життя тварин. Як і про життя малих дітей. Якщо Юрчик — малий (на малюнку — йому два-три роки), чи ж буде він оглядати (робити інспекцію?) різні машини або "допомагати Славкові носити дрова до кухні"? (А що це за тирада!). І. т. д. Узагалі тут Юрчиківі пригоди описані без найменшого натяку на правдоподібність, нецікаво і без логічного закінчення.

А тепер погляньмо на те в читанці, що в ній названо прислів'ями та сміховинками. Ось одне з тих прислів'їв: "Тоді мати щаслива, якщо добру дитину має" (стор. 45). А хто сказав, що це прислів'я? І хто це, з дозволу сказати, прислів'я накрутив?

Діти, навіть семилітні, не тільки можуть розуміти комічне і сміятись: вони це дуже люблять. Але якщо до них говорити їх мовою, мовою їх віку, про речі — їм přístupні, а до того ж —

дотепно говорити. А погляньмо, що підсувається нашим дітям — як "СМІХОВИНКА" (із стор. 22):

Мала Мартуся приходить додому й бачить на столі цукерки. Вона питає свою маму:

— Чи можна мені взяти трохи цукерок, мамо?

— Візьми одну. Тільки помий спершу руки.

— То я вже краще покупаюсь. Тоді можна буде більше взяти?

Це і не сміховинка, і не для малої Мартусі казка. Сказати правду, в читанці не без сміховинок, але — вони, мабуть, не для дітей: наприклад, вишні в читанці (читанках) називаються овочами, дерева — овочевими (буряковими чи гарбузовими?).

Ну нехай дотепам бракує дотепності, коли в сочинителя їх нема відчуття гумору, цього дару Божого. Але як укладачка підручника з таким освітнім цензом і такою (в минулому) педагогічною практикою* та може не розуміти, що для дітей, а що — не для дітей! Або що в міру, а що понад міру. Що натуральне, а що зовсім штучне і речі не до речі.

Яка семирічна дитина може стравити таке нагромадження підрядної сполуки слів у реченні і такі в'язанки підрядних речень, як ось у таких іще прикладах:

Ще з п'ятниці почали готуватися до виїзду на море. Мама складала всі забавки, що можуть бути потрібні дітям, до величенької скриньки, яка завжди стояла в гаражі. Юрчик бігав слідом за нею, все щось їй розповідав і заважав їй у її роботі. (Стор. 55).

Коли хатка й город коло неї були збудовані, діти покликали батьків подивитися на свою роботу. А потім Івась надумав перестрибувати через ту будову. (Стор. 57).

Він почекав, поки в хаті нікого не було: тато на роботі, мама понесла готову суконку до пані, що їй замовляла, Івась та Христя в школі, а дідусь ліг заснути. На Юрка мала б уважати бабуня, але й її в той час у хаті не було — вона пішла на город, вирвати на борщ капустину, буряк і моркву та накопати картоплі. (Стор. 43).

Крім отакої обтяженості і кострубатості, крім надуманості й нудної штучності, тут бачимо стилістичні та інші прогріхи, як ось: "...почекав, поки в хаті нікого не було"; словосполучення з подвійним значенням, як "діти покликали батьків подивитися на свою роботу" (на чію роботу — дітей чи батьків?); невдало підібрані слова, як "дідусь ліг заснути" (замість *ліг спати*). А хто ж так каже: "вирвати на борщ капустину"? Очевидно, пішла бабуня зрізати головку капусти, нарвати буряків та моркви. А до чого оте "Івась надумав перестрибувати..."? Слово "надумав" тут не тугиться.

Ще одне непорозуміння: в текстах раз-у-раз уживається слово *тато* (і *мама*) — де мова про

* "Марія Дейко — ...В минулому, на Рідних землях — Керівник Катедри Методики Викладання в Педагогічному Інституті Іноземних Мов" (стор. 4). (Як бачимо, навіть з великої літери все, хоч **викладання чого** — навіть з малої літери не зазначено).

третю особу, цебто де не дитина звертається до свого батька чи говорить про нього, а автор, стороння людина. Ось приклад:

У минулому році сам тато вперше повів Івася до Рідної Школи. У Школі вчителька записала в свій зошит, як Івася звать і коли він народився. Вона сказала татові купити Івасеві для Рідної Школи окрему течку. Тато купив синові нову течку і...

А крім непорозуміння з уживанням слова "тато", тут також бачимо велику літеру без потреби (Рідна Школа, Школа), а потім "вчителька записала... як Івася звать" (чи не написала вона, що Івася звать Івасем?..).

Крім пересоложеного патріотизму в текстах, перечуленої побожності, крім проповіді безоглядної покірності і слухняності, крім надокучливого нагадування дітям, що вони в школі (цього педагога не роблять!), ба навіть про вакації за вакаціями, у читанці страх як багато чемних і чемности — і ні одного тобі шибеника, хоч сядь та й плач. У всій солодкавій і мертвотній жуйці (ніби оповіданнях), у всьому тому снотворному мимренні про родину Шевчуків безліч разів ужито слово "чемний". І то не тільки занадто часто, а й у невластивому значенні. Це слово тут (як і в багатьох інших текстах усіх трьох читанок) ужито на означення багатьох різних понять, як наприклад: *чемний, скромний, учтивий, пристойний, ввічливий, вихований, смирний, слухняний, порядний, гідний, привітний* і т. д. Це нам нагадало про інше джерело збіднювання нашої мови: в одній не цілком доброзвичайній інституції сидять людоньки, яким також належалося би щось знати про українську мову і Україну, говорячи на ту Україну через моря і океани, обходяться одним словом "причина" на означення понять: *причина, спонукка, заохота, наслідок, ініціатива, нагода, стати в пригоді ("причинився"), ціль, намір* і ще кількох понять — і то зовсім не причинуватих...

Тож про ту "чемність" у читанці "Волошки": "тільки нечемні діти нагадують про подарунки" (стор. 14), замість *нескромні*; "Батьки люблять дітей і вчать їх бути чемними" (стор. 15), замість *вихованими*; "всі учні чемно сиділи на своїх місцях" (стор. 19), замість *тихо* чи *смирно* і т. д.

Хто ж із нас хоче бути отаким "чемним"? Дух такої чемности витворює задущливу атмосферу, у якій мухи дохнуть. А коли такий дух панує в читанці і школі, то діти мліють або рвуться на волю. Або стають шибениками. А батьки ламають голову, чому діти не люблять школи, нашої української. Та я б разом із тими дітьми і їх батьками заволав: Милий Боже, порятуй і утіш нас та подай Шевчуковій родині хоч поганенького башибузука!

Чи не те саме і з "пані вчителько" (прошу пані — прошен пані науцицелькі). Лише на одній сторінці тексту (24-25) аж шість разів ужито "пані учителько". Чи так десь звертаються українські діти до своєї вчительки?

Так само переслідуює нас у читанці "пильність": чи то справді *пильно*, чи може *уважно*, *зосереджено*, *старанно*, *дбайливо*, *наполегливо*, *завзято*,

ретельно, *щиро* і т. д. — в читанці буде доконче "пильно".

Скільки завгодно тут і чистісіньких кальок — дослівного перекладу з російської мови. Наприклад: "Як тебе звать?" (Как тебя зовут?), "Давай учитись разом" (Давай учиться вместе), "Співають українські пісні" (Поют украинские песни), "...у крамниці недалеко від їхньої хати" (в лавке недалеко от их дома) і т. д. Справді по-українському там мало бути (відповідно): *Як тебе на ім'я? Нумо вчитися разом, Співають українських пісень, у крамниці поблизу їхньої хати*. Як знаємо, такі хибі трапляються в мові українців, які в приватному житті не говорили або й не говорять по-українському.

Ще вкажемо на кілька — з безлічі — мовних хиб у читанці:

1) "Почуваюся до милого обов'язку..." (стор. 6) — замість *вважаю* за...

2) "розповідати вірші напам'ять" (стор. 13) — замість *декламувати, виголошувати*.... (вірші можна знати напам'ять, а не розповідати напам'ять чи без пам'яти).

3) "не вмів відповісти вчителю" (стор. 29) — замість *не міг*...

4) "Там Шевчуки приймають гостей, коли хтось до них приходить" (стор. 33).

— Як це розуміти: гості і хтось? Хтось приходить, а звідки ж тоді гості беруться?

5) "Чи зручний Шевчуків будинок?" (стор. 34) — замість *Чи вигідний*... *дім*?

6) "Бабуня й Христя пильно доглядають за квітами" (стор. 37) — замість *старанно, дбайливо доглядати квіти* (а не за квітами).

7) "...вони... полюють бур'ян", "квіти ростуть у них на подвір'ї", "зелений травник", "овочеві дерева", "миска абрикосів" (а не абрикос бува?...) (стор. 37). — Бур'яну не полюють — його виполюють (нищать), щоб могли рости квіти, як у даному разі; треба було сказати — *полюють квіти*. Химерне ж те подвір'я, коли на ньому ростуть квіти... Цікаво, який ще може бути травник — крім зеленого? Чиста біда з тими деревами, на яких ростуть овочі, а не садовина.

8) "За час літніх вакацій Сірко дуже виріс і став міцним на ногах" (стор. 39). — Чому не в ногах? Питання: за час чиїх вакацій — Сіркових?...

9) "Дитячі приятелі" (стор. 72) — має бути: *приятелі дітей*.

10) "хлопчик забуде за те вушко" (стор. 76) — замість *забуде про те вушко*.

11) (Тато) "такий радий відповісти дітям про все" (стор. 29). — А що це за синтаксис — з якої планети?

12) ...синові моєму інж. В. Дейко (стор. 6). — А треба писати — *Дейкові*.

**

Щодо другої читанки, цебто читанки для другої класи — "РІДНИЙ КРАЙ", то вона формою

і змістом майже нічим не відрізняється від читанки "Волошки". Такі тексти в читанці "Рідний край", як "Чотири бажання" (за К. Ушинським), "Лисичка й рак" (за І. Франком), "Вовчєня" (за Д. Чубом) та кілька справжніх віршів (С. Воробкевича, М. Рильського, Т. Шевченка), — не рятують її (читанку), бо абсолютна більшість текстів самої укладачки та інших авторів, але не письменників і не педагогів, безнадійно нудні, мова їх бліда і неоковирна.

Найгірше, мабуть, те, що укладачка читанки безліч разів у текстах цієї читанки силкується когось переконати, що в усіх ситуаціях і всім — дійовим особам оповідань і читачам — чомусь так весело, усі так радіють і сміються. Навіть у такому безкровному, смертельно нудному і аморфному теж оповіданні, як "Жуля", нам радіть і радіти, і веселитися.

Усі вчителі (і навіть не вчителі) знають, що малим дітям приступні і зрозумілі фабульні тексти, не тільки живою мовою написані, але й із живою дією. Тут же, як і в "Волошках", маємо опис за описом, сентенцію за сентенцією, нагромадження нестраних слів і мовних зворотів — без ніякої дії (фабули), без найменшої іскорки живої думки, без натяку на якийсь образ, що міг би збудити чи розворушити думку дитини і послужив би стимулом до розмови — як вправи на розвиток мови дитини. Усі тексти побудовані ось на такий зразок:

У місті живуть тисячі й тисячі людей. Вони працюють — хто на заводі, хто на пошті, на залізниці, в шпиталі, в крамниці тощо. Всі вони мусять щодня, крім суботи й неділі, ходити або їздити на працю. Дехто працює і в суботу та неділю. Вони їздять трамваями, автобусами, залізницею, роверами, власними автами або таксівами. Жінки, що працюють у хаті (варять їжу, перуть білизну тощо), теж ходять або їздять до крамниць чи школи. ("Рідний край", стор. 43).

Читаєш і очам своїм не віриш, що восьми-чи дев'ятилітнім діточкам нав'язують ось таку ще політграмоту:

Українців біля 45 мільйонів. Вони змагаються, щоб Україна була вільною державою. За це мусять змагатися й ви, діти, як будете дорослими.

— Ми будемо змагатися й здобудемо волю нашій Батьківщині! — обіцяли... діти. (Стор. 90).

І тут безнастанно повторюються ті самі "вакації", "чемність", "овочі", безбарвні й недотепні "сміховинки", розмови, не за призначенням ужиті слова, непорозуміння з уживанням слів "мама", "тато", неправдиві твердження.

Наприклад, подано зовсім неправдивий опис Дніпра на рівні Києва:

Праворуч глибоке провалля, а в проваллі щось блищить, як срібло... Це ж наш Дніпро — найширша й найдовша річка України. Як широко розлився... аж до далеких лісів, що чорніють на другому березі.

Чомусь ліси і чомусь чорніють, хоч там лише кушки (були) чи новонасажені й оподалік за берегом-пляжем деревця (тепер) — зеленіють, бо ілюстрацією показано літню картину: на дере-

вах бачимо листя. Чи може автор опису керувався враженням від малюнка, поданого в читанці чорно-білим кольором?... І про яке провалля тут мова? Коли ж дійсно ріка тече проваллям, то чи могла вона бути широкою-широкою? А може автор цього опису хотів щось сказати про Дніпро під Гоголя? Так треба ж уміти писати по-гоголівському, щоб грала фантазія і уявлявся Дніпро дуже широким, хоч він коло Києва не такий широкий...

Те саме і щодо Високої дзвіниці (в читанці написано *Високої* з малої літери). Тієї дзвіниці вже нема, отже не слід обманювати дітей і нас.

Ненароком укладачка й тут подала сміховинки, написавши: "нашого славного поета Романа Завадовича" (стор. 27), "в хліві для худоби" (стор. 38), "він (сусід) з цегли складає стіни будинку, з заліза зробить дах" (стор. 18). Цікаво, для кого ще буває хлів, якщо описаний — призначено для худоби?... Дах — із заліза? З цегли — складати стіни?...

Суто мовні промахи: сніжинки чомусь "прилипилися" (стор. 28-29), а не прилипли; "виконувати старі українські звичаї" (42), замість дотримуватись їх; "Подорож Києвом і Дніпром" (94), що трудно уявити і зрозуміти: Дніпром — так, але ж Київ — не шлях і не ріка; "На горах чудові озера й прегарні квіти" (89) і т. д. Поперше, озера можуть бути в горах, а подруге, "озера й квіти" — зле звучить, бо це не рівнозначні поняття. Може бути: озера й річки, куші і квіти...; "Біля сіна стояли п'ять коней" (122), а нормально кажуть і пишуть — стояло п'ятеро коней.

Укладачка цієї читанки звертається до дітей (на 130 сторінці) такими словами:

От ви вже й скінчили читати вашу читанку "Рідний Край". В ній ви прочитали багато цікавих оповідань і познайомилися з багатьма нашими славними українськими письменниками.

Доводиться зауважити: якби ж то! Невже треба визнати за славних письменників усіх авторів, що випадково потрапили на сторінки цієї читанки? А як ми бачимо, письменників потрапило туди — найменше.

Однак мусимо віддати належне комусь (очевидно, редакторові мови): у цій читанці українська мова трохи рівніша, чистіша, у частині текстів живіша, навіть подекуди слова *тато*, *мама*, *чемний* позаміняно відповідними до тексту словами.

"СВШАН-ЗІЛЛЯ", читанка для четвертого року навчання. З першого слова треба зазначити: над текстами цієї читанки попрацювала чиясь вправніша і компетентніша рука, бо в них менше порушень літературних норм (хоч є цього досить іще), менше курйозних тверджень, стиль мови ближчий до даного віку дітей (четверта кляса) — здається, міг би бути приступніший для учнів другої кляси, ніж у "Волошках", отже — не таке все нудне в цій читанці, як у двох попередніх. Але так звані сміховинки, що були, мабуть, монополем творчості самої укладачки читанки, —

такі самі й тут: пісеньки, ялові, анемічні, безнадійно недотепні, мертворожденні. Ось один приклад (із стор. 101):

Олесь і Богдан стоять біля вітрини крамниці.

— Глянь, Богдане, які смачні тістечка! Оті, що з вишчею на вершку... Чи в тебе є гроші, щоб купити нам по одному?

— Немає...

— Немає і в мене... Знаєш що? Давай заїдемо до крамниці: якщо з'їсти не можемо, то хоч поїмо...

Хоч плач від такої "сміховинки". Хочеться спитати: де ж проста логіка в вислові "Глянь, які смачні тістечка?" Невже зором відчують люди смак? Отже це вже щось більше і гірше, ніж недотепність.

Напевно в "звичайних" письменників не було б отаких чудернацьких "словесних скарбів", як ось у "славних": "А бабуся Настя ходить скрізь по таборі, шукає місця, де город посадити" (стор. 28, текст — за Л. Гаєвською-Денес). — Чи чули, люди добрі — "город посадити"? Але бодай і краще тут є дещо: є трохи дії, дозволено бути бабусі — бабусею, а не тільки бабунею (як у двох попередніх читанках). — "Від того бруду очі можуть захворіти" (стор. 46, автор — невідомий; мабуть, сама укладачка читанки). — Досі люди захворювали на очі, а очі — лише боліли тощо. — "...лікарі радять... мити руки, особливо перед їжею". — Будемо знати тепер: досі ми це робили перед їдою... В описі Донбасу натрапляємо на таке: "...почали викопувати в Донбасі з-під землі кам'яне вугілля й опалювати ним будинки, а пізніше пароплави, залізниці, машини заводів тощо"... "Везуть вугілля до ліфта вагонами. Раніше коні возили ці вагони, а тепер їх везе електрика" (стор. 121 — за Василем Шевченком). — Що-що, а Донбас ми знаємо: там весь час добувають вугілля з надрів землі, опалювали ним житлові доми, а згодом і промислові підприємства, вживали як паливе для парових машин у пароплавах, залізничних локомотивах, а кокс із того вугілля вживається в металургійній промисловості, як доменні та мартенівські печі тощо. Але нам ніколи на очі не попадалось, щоб хтось залізниці опалював вугіллям (залізниці — це шляхи, колії, збудовані з насипу, шпал і рейок). Не вагони, а вагонетки колись тягали коні, а тепер вони рухаються (урухомлюються) електрикою. "Везе електрика" — звучить неграмотно: везе — один раз або в одному напрямі, а тут же мова про постійний процес, отже мало б бути *возить*. Та в даному разі й це не на місці слово.

Переборщено й тут нотами патріотизму, політграмотою, саморобними текстами (письменникам права голосу й тут дуже обмежено). Як і в попередніх читанках, переважають тут тексти "наших славних письменників": Василя Шевченка, Лідії Гаєвської-Денес, Юлії Олійник, Ївги Шугай, Марії Лещинської та ще "славніших"... Але тільки не Стефаника, Коцюбинського і їм подібних "звичайних" письменників... Цікаво, хто й кому диктував такий добір авторів і зміст текстів?

По цій мові — післяслово. Ми свідомо не доторкалися до граматичних вправ і словника в читанках: про це — іншим разом. З нових же методів знаємо: переклади й постійне зазираання до словничка — гальмують опанування мови, другої — особливо, не прискорюють, а уповільнюють і набуття навичок доволіно говорити — опанувати усну мову.

Укладачка розглянутих читанок у своїй вступній статті (Передмова) дуже сміло і оптимістично, просто тоном неопіта твердить: "Вжита в цій читанці метода сама забезпечує добрі наслідки навчання". ("Рідний Край", стор. 6). Заявляємо: не тільки нової, а й будь-якої більш-менш означеної методи в цих читанках *не вжито*. Однієї декларації про методи, очевидно, не досить.

Якщо ж уже мова про методи, то тільки дечим форма читанок скидається на старий, як світ, граматикоперекладний (традиційний) метод. Якщо ж читанки komponувалися з розрахунком на дітей, для яких українська мова — друга, чужа, то знов таки нічого, крім механічно пристебнутого словничка, не знайти тут з методики навчання української мови, як чужої: все в читанках подається так, як і в інших читанках досі подавалось — на еміграції і на Укарїні, але подавалось краще, ніж у читанках Марії Дейко. На світі є тепер кілька нових методів навчання другої мови (а Марія Дейко хоче навчати української мови як *другої*), але укладачка цих читанок не згадує жодного з них. Таким чином, її слова про "нову методу" — це доволіні розважання з претенсією на щось і з надією на те, що інші й того не знають і повірять на слово.

Майже всі тексти в першій читанці ("Волошки") — про ту саму родину (Шевчуки). Така фантазія — ще не метод також. Були і є в людей читанки, на такий кшталт складені. Але щоб така читанка та була цікава і повчальна, вона мусить бути і приступна, творець її текстів (у цьому випадку — про родину Шевчуків) мусить мати неабиякий хист до того і належний педагогічний такт, а не валити всяку всячину і наверх. Таж навіть для самого К. Д. Ушинського, геніального педагога, виявилось таке завдання — не під силу. Розповіді ж про Шевчуків (читанка "Волошки") — це набридлива тягучка, написана дуже убогою мовою, некомпетентно, а тому і не повчально. Що ж бо то за поучення, коли в Шевчуків на деревах ростуть овочі, а не садовина (чи нехай фрукти); коли ті Шевчуки неймовірно сакраментальні, такі фармазони, у яких найнаївніша дитина не повірить; коли їхні діти такі піснотемні і пріснонудні, що від них хоч галасвіта тікай, як у моєму рідному селі кажуть; коли зміст і форма текстів про них — не для дітей і т. д.

Якщо давати адоптовані тексти "славних письменників", як Лідія Гаєвська-Денес чи Алла Дейко, то чи не краще б було адоптувати Василя Стефаника, Степана Васильченка, Михайла Коцюбинського, Івана Франка, Юрія Яновського, Олесь Гончара?

Та й чи можна було сподіватись від укладачки цих читанок чогось більшого і кращого, коли йї

самій був потрібний редактор мови! Дві слові в захист редактора мови: нам, грішним ділом, здається, що він (редактор мови Дм. Чуб) мав право чи можливість сяк-так упорядкувати, зредагувати мову лише однієї читанки — "Євшан-зілля". Ім'я цілком грамотного і освіченого редактора нам добре відоме, тому й питаємо: яким правом вставлено його ім'я, як редактора, і в перших двох читанках?

Пересолений патріотизм (тематика і зміст текстів) — такий же нездоровий, як і пересолені страви. У читанках той патріотизм і пересолений, і переперчений (Остап Вишня міг би сказати: і Бандеру перебандерили, і Петлюру перепетлюрили). Навіть зовсім невтаємниченим у педагогічні премудрості людям давно вже відомо і втямки, що передчасні, невмотивовані відповідно, невдалі спроби начинити наших дітей українським патріотизмом чи бодай передати їм пошану до чогось українського — викликали й викликають зворотну реакцію, дають негативні (протилежні) наслідки. Це трагедія, алеж і правда: чому так багато наших дітей і молоді не можуть спокійно, без гримас — навіть чути про будь-що українське?

Чи не пора вже нашим просвітителям (подивіться на субтитульну сторінку цих читанок —

хто їх написав і хто схвалив) і укладачам підручників зрозуміти, що на все є свій час, своя міра, свій стиль мови — приступний відповідному вікові дітей, учнів, студентів? Перед тим як засіяти ниву, мудрий господар підготує як слід ґрунт, щоб він був сприятливий, щоб у ньому зерно як слід уляглося, проросло, щоб стебло в ріст пішло і щоб на тому розпушеному ґрунті добре вродило. А в яку ниву сіють у нас патріотизм? У неорану, нерозпушену, неволічену; сиплять на твердь — неудожену, незрошену, незахищену від вітру, який усе насіння зразу несе у безвість. Питаємо: як можна прищепити патріотизм голими і тільки нібито патріотичними фразами, кинутими просто на мерзлий ґрунт? А до того ж — фразами туманними, мовою сірою й суконною, мовою безкровною й бездушною, недохідливою, неприступною? Як мислили укладачка цих читанок і її покровителі вдмукнути таким мертворожденним читивом український патріотизм малесеньким діткам, які ще говорити українською мовою не вміють, діткам, для яких українська мова *друга, чужа*?

Отже, після всього сказаного: Чи ці читанки чимось кращі за всі попередні? Чи в них сказане нове слово? Якщо ж ні те, ні друге, а навпаки — і те, і друге гірше, то чим же виправдане їх видання?

Ю. ШЕРЕХ

ДОНЦОВ ХОВАЄ ДОНЦОВА

(Закінчення)

Чи він уважає себе за представника "еліти", а читачів "Вісника" за чернь? Ні, бо він пише сам: "Література, друкована і пропагована у "Віснику", не мала бути літературою хлібороба, лише тих, що чулися своїми смаками і аспіраціями, цілою тонацією душі спорідненими з тим типом нашої історії, що Шевченко окреслював виразом "козак" або "лицар". Отже, журнал для "еліти". І навіть для неї — цензура!

Можуть сказати: алеж "Вісник" був партійний журнал, і природно, що він добирав тих чужих авторів, які відповідали його програмі. Згода. Але тоді не говорять про репрезентацію Європи, а говорять про репрезентацію партії і тільки.

Ми думаємо, що всякий солідний і об'єктивний журнал мусить *інформувати* читача про все, що робиться в Європі. В статтях він може і мусить оцінювати це. Читач бачитиме факти і знатиме думку журналу. Він вибере сам те, що вважатиме за здорове й потрібне. Точнісінько так, як вибирав для себе Д. Донцов. Поза цим усе інше означає встановлення цензури і використання літератури як підрядного засобу партійної пропаганди.

Тут ми приходимо до питання важливого і відповідального: про роль літератури в вихованні загалу.

Чи має література і мистецтво взагалі виховну роль в суспільстві? Так, завжди і неодмінно. Але ця виховна роль може бути подвійна, і тому й вимоги до літератури можуть бути виставлені неоднакові. Можна жадати, щоб література виховувала, поширюючи й збагачуючи внутрішній світ людини, навчаючи читача ще невідомих йому думок, почувань і вражень. І можна жадати, щоб література виховувала, звужуючи і збіднюючи внутрішній світ людини, тримаючи її в колі раз назавжди встановлених думок і почувань, не випускаючи за межі цього кола. Можна жадати, щоб література з односторонньої й викривленої людини виховувала цілісну й гармонійну, а можна жадати, щоб цілісну і гармонійну людину вона перетворювала на односторонню й партійно-засліплену.

Гітлер наказав написати на фронтоні "Будинку німецького мистецтва" слова: "Kunst ist eine Mission, die zum Phanatismus verpflichtet". Ідеолог американської демократії Ж. Барзен пише: "Фанатизм, можливо, приводить до перемоги в фізичній боротьбі; в битві ідей він радше сковує розум, ніж зміцнює. Він означає собою початок викривлення й перекручення самої ідеї". Дві настанови висловлені тут з максимальною виразністю. Першою дотримується Д. Донцов, другої дотримуємося ми.

Д. Донцов хоче, щоб література заражала чи-

тача однією ідеєю. Звідси потреба відгородити його від літератури, що несе інші ідеї. Дарма, що Донцов проклямує, що він звертається тільки до "еліти", властивість якої — мудрість; в дійсності він виключає в свого читача можливість спокійно мислити і зважувати різні ідеї й різні прояви життя, виключає здатність оцінювати й вибирати. На його думку, дати читачеві літературу різного спрямування означає розкладати й хаотизувати читача. Д. Донцов не вірить у людину, в її здатність бути творцем і критиком. Він апелює тільки до фанатизму, до шаленства індивіда чи натовпу, сп'яненого однією ідеєю і нездатного сприймати інші ідеї. Ідеал Донцова — цензура і спалення всієї тієї літератури, яку цензура визнає за невідповідну. Ідеал Д. Донцова — доведення однобічності людини до межі. Його ваблять "фанатики, аскети, подвижники типу Мономаха, Льойолі, Валленштайна, Вільгельма Оранського, Дмитра Вишневецького, Богуна, Вишенського", ("Дух нашої давнини"). І він думає, що єдиний спосіб виховати такого фанатика — відгородити його від світу ідей, штучно обмежити його в колі розігртої до температури топлення однобічно-нагнітаної однієї ідеї.

Цитований уже Барзен пише: "Історія не вчить, як думав Гегель, що вона нічого не вчить; вона вчить одного: багато голів — багато умів. З цього висновку: або толерантність, або взаємне винищення". Д. Донцов вибирає засліпленість і взаємне нищення. В цьому він не оригінальний. Коріння знов ведуть нас до російської ментальності. Це саме росіянин Лев Толстой учив, що мистецтво не мусить збагачувати світ людини, не мусить розкривати їй очі на широке довкілля і її співлюдей, а мусить заражати людину однією якоюсь настановою. Це з таких засновків розвинулася большевицька концепція "партійної" літератури, система дикої цензури, знищення всіх інакодумців і систематичне притуплювання свідомості читачів безконечним напомпюванням в їхні голови все тієї самої примітивної ідеї.

Зовсім в інших вихідних пунктів ідучи, Р. Лісовий у своїй критиці психологічної донцовщини дійшов висновку, що вона впливає з "якоїсь глухої ненависти до світу, його ладу та його вартостей" ("Суспільність і наука". "Студентський вісник", 1). Ми додали б: і недовіря й ненависти до людини. Це концепція, яка розглядає людину не як подобу Божу на землі, а як якусь темну істоту, психологічну чернь, яку треба сп'янити, екзальтувати, щоб вивести її на правильний шлях. Людина в Д. Донцова, як слушно каже той же Р. Лісовий, "далека від того, щоб бачити світ в його розгорненому ладі та його власній красі. далека від того, щоб намагатися уздріти (не біймося цього слова) побожно цього ж світу не зредуковану проблематику та своїми зусиллями їй відповісти, до неї "дорости".

Звідси пропагандивний підхід до літератури. З літератури виключається багатство людських думок і почувань. Вона не сміє бути сумною. Вона не сміє бути ніжною. Вона не повинна бути ліричною. Вона в жадному випадку не може показувати роздвоєння (На щастя, "Гамлет" написа-

ний давно, а то б і він опинився на одному смітнику з Винниченком і Сартром!). Вона не повинна показувати боротьбу ідей. Вона мусить бути категорично-героїчна, офіційно-оптимістична, вона мусить проводити тільки одну ідею, вона мусить бути однобічна і нетолерантна. Вона мусить розвивати в людині одну сторону, заглушуючи все інше. Коротше: вона розрахована не на здатну мислити людину "еліти", а на сліпу й внутрішньо-порожню людину "черні"!).

Ми бачили, що, почавши з підкресленого українського націоналізму, Донцов у своїй теорії "еліти" прийшов до цілковитого заперечення всього українського, всього націоналістичного. Тепер ми бачимо, що в своїй теорії літератури Донцов прийшов до цілковитого заперечення всього елітарного, виявивши недвозначно свою орієнтацію на "чернь". І тут донцовщина займає своє законне місце в ряду тих ідеологічних систем ХХ сторіччя, які своєю суттю мали якраз, спершись на інстинкти "черні", використати їх для своїх потреб, систем, які, розглядаючи психологічно, були теж виявом потреб "черні". Чи треба називати рідних братів донцовщини: російський большевизм і німецький гітлеризм?

Д. Донцов любить посилатися на Ортегу і Гассета. Він робить це і в передмові до "Духу нашої давнини". Однак саме та характеристика "людини маси", яку дає Ортега і Гассет, цілковито стосується до самого Д. Донцова як публіциста. Ось кілька речень з Ортеги і Гассета, що характеризують "людину маси": "Людина має в собі певний запас ідей; вона вважає, що його досить і що вона духово цілком забезпечена. А що вона не помічає нічого, що виходить поза межі її обрїю, вона остаточно вигідно розташовується в цьому запасі. Такий є механізм задубіння" (45); "Коли наш партнер у дискусії не дбає за те, щоб дотримуватися правди, коли він не має волі до правди, він духовний варвар. Але саме так на практиці поводить масова людина, коли вона говорить, доповідає або пише" (47); "Але масова людина почувала б себе пропащою, якби занурилася в дискусію, тому вона інстинктивно цурається визнати цю об'єктивну інстанцію" (48); "Суспільний провід захоплює людину, яку засади культури лишають холодною" (53); "І такими стають усі масові рухи, що в своїй однобічності заводять кулачний бій з тією чи тією частиною минулого замість того, щоб поступово сприйняти все минуле" (62). Сторінки за німецьким виданням "Der Aufstand der Massen", 1947) Ортега і Гассет вказує, хто є носії поглядів

*) Подані риси становлять образ літератури, якою вона мала б бути. В дійсності навколо "Вісника" було досить талановитих і глибоких людей, щоб практично літературна творчість гуртка ніколи не досягнула свого "ідеалу". Але питання про міру "вісниківства" окремих авторів "Вісника" — це вже питання історії літератури. Воно не просте, але без його розв'язання всяке окреслення літератури того періоду буде схемою і в такому схематизмі одна з помилок статті Юрія Косача "Вільна українська література".

цієї масової людини: більшовизм і фашизм. Нема сумніву: якби він знав наше вісниківство, він би вписав його поруч**).

**

Говорячи про те, що наука Д. Донцова в своїй суті спрямована *проти* українського націоналізму і проти елітарності, ми не твердимо, що Д. Донцов сам усвідомлює це і обдурює інших. Цілком можливо (і так часто бувало в історії), що він внутрішньо переконаний, що його наука — українська наука, наука української еліти і що вона становить собою єдиний спосіб вивести Україну з бездоріжжя на велику путь. Фанатичні натури, натури, що практично і теоретично відкидають контроль розуму, легко проходять, не помічаючи, повз найкричущіші внутрішні суперечності власного світогляду.

Але суб'єктивна сторона справи для нас тут не має жадного значення. В історії вирішують чинники об'єктивні. Хто знає, може Сталін теж думає, що він інтернаціоналіст, ідеолог пролетаріату і будівник всесвітнього комунізму! Від цього його злочини не стають меншими, а об'єктивна суть його діяльності — розбудова російської імперії — не зміниться ані на одну йоту. Історія часто так зло жартує зі своїми діячами, і дуже часто вони роблять зовсім не те, що хотіли були зробити і за що навіть, як їм здається, тільки і дбають. Може колись талановитий романіст напише роман-біографію Д. Донцова, і там він висвітлить психологію нашого публіциста і — хто знає — його внутрішню трагедію. Наше завдання тут, повторюємо, далеко скромніше: показати тільки об'єктивну сторону справи...

Сам Д. Донцов визнає, що його погляди і їх агресія постали як реакція на попередній етап української духовості, який він воліє окреслити як етап драгоманівський (в чому має рацію тільки почасти, бо це був водночас і етап українсько-фільський, і драгоманівський, і все таки вже і тарасівців!). Він пише: "Так, як "вузьке розуміння нації як плебсу" у Драгоманова... викликало як реакцію політичну творчість "Вісника", так вузьке розуміння Драгомановим нашої літератури як "літератури плебейської"... викликало реакцію на нього в літературній, поетичній і літературно-критичній ділянці у "Віснику". Можна було б ще тільки додати, що "вузьке" "драгоманівське" розуміння проблем викликало як реакцію в "Віснику" справді протилежне розуміння, але такою ж самою, коли не ще більшою мірою вузьке.

Національна революція на Україні в 1917-1921 роках зазнала, як відомо, поразки. Можна порізно визначати причини цієї поразки: одні вбачають їх у тому, що ця революція була занадто революційна, інші в тому, що вона була не досить революційна: одні в тому, що вона захопила надто широкі маси, інші в тому, що вона не захопила достатньо широких мас; одні в суб'єктивних помилках тогочасних провідників нації, інші в об'єктивному стані речей, як його підготувала й оформила вся дотогочасна наша історія, чого не могли змінити жадні індивідуально-

сті, навіть найгеніальніші і найпрозорливіші. Тут не місце заглиблюватися в історичні факти і обґрунтовувати те чи те розуміння їх. Тут для нас важить не так справжній хід подій і справжні причини поразки, як те, як ці процеси відбулися в свідомості людей, що пережили поразку і були покликані творити наступний етап нашої історії.

Можна не помиляючися сказати, що найпопулярнішим поглядом був погляд той, що поразка національної революції коренилася в тому факті, що більшовизмові (в формі якого об'єктивно виступав уже й тоді російський імперіалізм, оновлений, посилений і добре замаскований) вдалося розмірно широкі маси вирвати з-під впливу українських національно-творчих чинників і перетягнути на свій бік — перетягнути, не гребуючи жадними засобами, від терору до демагогічного розпалювання соціальної ворожнечі. Чому так сталося, про це знову голоси розходилися. Одні вбачали помилку провідників молодой української держави в тому, що вони не кинули самі соціальних гасел; інші в тому, що вони надто багато уваги присвятили соціальним гаслам, їх пропаганді і реалізації; треті вбачали в цьому просто перемогу властивої більшовизмові безпринципної й безчесної демагогічності. Важить зараз для нас те, що поразка української національної революції була сприйнята як наслідок у головному нестійкості або й зради мас, як наслідок програшу чесної простодушності перед підступною забріханістю ворога.

В оцінці якихось подій після невдачі перший рух думки звичайно буває той самий: треба було діяти не так, як діялося, а прямо протилежно. А що протилежно діяв ворог, то звідси й дальший висновок: перейняти методи ворога.

Ворог був нечесний супроти мас, ворог обдурив ті маси демагогічними гаслами, загнуждав їх жорстокістю страшного терору. І він переміг. Значить, треба саме так, а не інакше поводитися з масами. Вони сліпі і дурні. На них нема чого зважати. Їх треба опанувати, як отару баранів, і вони підуть тоді туди, куди їх поведуть. Д. Донцов пише, що в його ідеалі "народ... як наше зовнішнє тіло", "як обузданий скот", робить їти "туди, де... призначено йому місце" і мусить "те, в чім лежало його завдання" ("Дух нашої давнини", 154). Народ — це чернь, сліпа, боягузлива, непевна; його можна легко повести за собою, якщо зуміти, з одного боку, міцно загнуждати, а з другого, розпалити його низькі інстинкти.

Так з реакції на поразку Української національної революції і з наслідування методу ворога — більшовизму — постає одна підвалина теорії

— — —

***) До речі зверну увагу на використання Д. Донцовим Ортегі і Гассета: ім'я мислителя, який в суті глибоко ворожий концепції Донцова, мислителя, який воює за модернізацію європейського лібералізму. Донцов, нічого не сумняючися, пише на своєму прапорі. Все та сама настанова: читач не добере, до джерел він не дійде! Все та сама настанова на "чернь", на читача, нездатного думати, на читача, якого треба "зразити" якоюсь ідеєю, якимсь почуттям.

Д. Донцова: ненависть до народу (яка є водночас по суті боязнь народу), зневага до народу, бажання опанувати народ, обдуривши й засліпивши його. Підвалина, що скільки б підтасованих і зфальшованих цитат на potwierдження її не наводив Д. Донцов з староукраїнських джерел, не має нічого спільного з українським духом, а корениться в типово російській ментальності, становила завжди і тепер становить основу існування російської імперії.

Але це не легка справа "різати чи стригти" народ. Її треба вміти взяти в руки і привести в рух. Це не кожний зможе. Потрібні для цього люди особливого гарту. І тут постає друга підвалина науки Д. Донцова — його теорія еліти, ордену, правлячої касті...

Ці люди, поглинені до самозабуття однією ідеєю, нетерпимі до всякого прояву інакодумства, покликані своїм духом нищити все, що не йде з ними чи за ними, люди, що їх Д. Донцов називає апостолами, а ми б воліли назвати інквізиторами (бо даремно Д. Донцов присягається християнством — його релігія нічого спільного з людяністю християнства не має, це хіба що давньожидаїська релігія, а ще певніше — релігія антихриста), — ці люди, природна річ, нічого спільного з народом не мають. Вони стоять поза ним і хочуть стояти над ним. Вони творять орден чи касту, принципово відгороджену від "черні".

Д. Донцов сам недвозначно вказує в "Дусі давнини" на те, що його система становить собою пряму паралелю і копію большевизму. От кілька цитат, і хай читач скаже, чи не могли б вони так само належати не Д. Донцову, а Сталінові або Ленінові: "Мати систему, плян, задум цілого суспільного механізму, щоб всі його члени трималися 'в согласії'... Відосередні, відривні сили, ці 'первісні нахили' частин — мусить думка володаря тримати на припоні і спрямовувати 'до єдиного кінця', до одної спільної мети". "Організуюча думка володарської касті є тверда, гармонійна, одноцільна й непохитна, невідлегла жадним нашептам, суперечним з її великим задумом, з її ясною конструкцією". Замініть тут "володаря" на "вождя народів", а "володарську касту" на комуністичну партію — і під думками підпишеться кожний комуніст, освячуючи ними всі вчинки свого режиму...

І як не згадати тут того ж Достоевського, — у якого Д. Донцов взагалі так багато навчився, — що писав з приводу подібних настанов: "Якщо у вас гілльотина на першому пляні і з таким захопленням, то це тільки тому, що рубати голови — найлегше з усього, а мати ідею — найтяжче". Звичайно, таку ідею, яка може витримати перевірку розумом, а не спирається тільки на патос несамоовитого фанатизму!

Після таких цитат легко зрозуміти, чому большевики в своїй антиукраїнській пропаганді найохочіше послуговуються саме ім'ям Д. Донцова: ніяка їхня пропаганда не вигадася проти українського визвольного руху й української визвольної ідеї нічого більш компромітуючого, ніж ця гістєрика людини, що втратила всякі зв'язки з ґрунтом, з народом і хоче надолужити це цинізмом

ката, фанатизмом касті "апостолів"-інквізиторів.

Але чого в дійсності найбільше прагнуть ці "апостоли"? Всі їх бажання, всі їх мрії, всі їх помисли спрямовані на те, щоб ту тричі зганьблену ними "чернь" за собою повести. І тут з величезною силою виявляється той страшний парадокс, та внутрішня суперечність, що лежать в основі донцовщини. Донцовщина виросла з неспроможності зрозуміти народ і знайти з ним спільну мову. Проповідь фанатичної сили виросла з почуття трагічної слабкості.

Так постало вісниківство реакцією на поразку Української національної революції. І саме тому воно не могло бути довговічне. В страшному досвіді війни 1939-1945 років воно збанкрутувало — і збанкрутувало остаточно. І сталося це, хоч це може здатися дивним, саме в наслідок його успіхів і в наслідок тієї позитивної ролі, яку воно за якихось 15 років свого існування відіграло.

Твердження про позитивну роль вісниківства після всієї перед цим поданою характеристикою його може здатися злою й недоречною іронією. І все таки, не зважаючи на всю свою кабінетність, безґрунтянство й посутню неукраїнськість, вісниківство в 20-30 роках нашого сторіччя, безперечно, відіграло свою чималу позитивну роль. Це не парадокс, а факт. Постараймось показати, які підстави має таке твердження.

Національна революція 1917-1921 рр. справді виявила великі хиби українського національного організму. Ці хиби вимагали справді радикального лікування, лікування — в межах внутрішнього світу української людини — методами вогню й заліза. Прекраснодушність замріяного члена провінційної просвіти не могла не виявити його банкрутства перед лицем нових подій світового масштабу і значення. Драглиста суміш хороброго війська з хоровими ансамблями, ліквідаторів національної несвідомості і елементарної неграмотності з цілеспрямованими будівниками держави, туманно-мрійливих соціалістів з конкістадорами нової імперії, носіїв ідеалу провінційної автономії і автономії провінційності в межах великого руського океану з подвижниками острівної незалежності, якою сумішшю був український визвольний рух у ті великі роки, справді не могла довести українську справу до перемоги і навіть до чіткої й виразної кристалізації. Потрібне було виховання, ґартування, розподіл, одмежування і розмежування. Потрібні були навіть певні крайності, щоб убрати розгойдану стихію в береги, щоб надати їй кристалізаційної форми.

От ці завдання припали вісниківству, і воно їх на короткому етапі розвитку української духовості — добре чи погано — виконувало. І всяка критика вісниківства, яка цю його роль заперечує, буде критикою партійною, критикою нетолерантною, отже, — критикою, спрямованою проти вісниківства, але психологічно вісниківською, тоді як потрібна критика нам тепер — і ми вже на неї спроможні — критика історична.

Вісниківство безжалісно й глузливо-нищівно

вистіало провінційну галушкоїдську замріяність хутірної України. Вольовість, майже забуту попереднім поколінням, воно піднесло на високий п'єдесталь. Воно показало, що міцна воля — конче́на передумова успішності боротьби. Воно розкрило наявність міцної волі в традиціях української духовости. Це його велика заслуга.

Правда, як ми бачили вже, воно відірвало волю від розуму й почуття, воно сотворило собі з сліпої волі кумира, воно хотіло, щоб воля, піднесена в ступінь фанатичного шалу, сама творила світ. Це було шкідливо і трошечки смішно. Істина лежала в синтезі. Але до синтезу можна дійти через піднесення всіх складників. Заслуга вісниківства в тому, що воно піднесло складник, який недоцінювано.

Вісниківство руба поставило питання про потребу організації. Не стихія, казало воно, а залізна організація, дисциплінована й цілеспрямована. Не розливне море мітингів і віч, не потоки безконечної балаканини, а наказ і виконання, чіткий розподіл функцій, стрункість бойового походу. Вісниківство психологічно підготувало створення міцних українських політичних організацій. Це його велика заслуга.

Правда, як ми бачили вже, воно захопилося організацією заради організації. Воно відривало її від народу, воно перетворювало її на фанатичну секту заслплених мучеників і інквізиторів, які не хотіли мати нічого спільного з дійсністю і які через це не раз витрачали свої сили на завдання другорядні, побічні або навіть для української справи шкідливі і убивчі. Істина лежала в синтезі організованости й масовости. Але заслуга вісниківства в тому, що воно піднесло чинник організованости, який недоцінювано.

Вісниківство руба поставило питання ворожости України і Росії. Воно показало, що в теперішніх обставинах між цими двома країнами неможливий жадний компроміс. Після науки вісниківства вже не може повторитися досвід 1917 року, коли Київ терпляче чекав, поки Росія визнає його права, а до того часу не хотів їх здійснювати. Вісниківство зуміло спрямувати всю енергію українства на боротьбу з ворогом головним і в суті справи єдиним; воно розкрило і наголосило самостійність української культури і принципово відмінні від російської культури характер. Воно оголосило нещадну війну психологічному типові малороса і, хоч цей тип ще існує (великою мірою саме завдяки слабкостям і хи́бам вісниківства), але роля його стала виразно третьорядною. Все це велика заслуга вісниківства.

Правда, при цьому вісниківство розпалювало часом надмірний шовінізм і доводило ненависть до такого градусу, при якому стають неможливими навіть ті компроміси з окремими групами росіян (не кажучи вже про руськомовних українців), які могли б відколоти ці групи від загального протиукраїнського фронту росіян і, отже, були б корисні (а в певних умовах доконечні) для успіху української справи. Інакше кажучи, як і звичайно, вісниківство недоцінювало тут ролю розуму, ставлячи ставку тільки і винятково на волю і на почуття ненависти. Але заслуга

вісниківства в тому, що воно, власне, вперше з абсолютною чіткістю провело кордон — політичний, культурний і психологічний — між українством з одного боку, росіянством і малоросіянством, з другого.

Вісниківство остаточно ствердило і підвело психологічну базу під вимогу української державности як альфу і омегу українського визвольного руху. Воно остаточно викрило і розвінчало безгрунтовність всяких автономій, федерацій тощо тощо — і слухність цього стверджується в наші дні тим, що ці гасла прямо включають у свої програми як свою зброю російські партії різних гатунків. Вісниківство проблему української державности з царини мрій перевело в царину практичної діяльности — і це його велика заслуга.

Правда, воно не було спроможне наповнити ці поняття конкретним правовим, соціальним, класовим змістом; спираючися тільки на волю, воно не могло зробити поняття держави повнокровним і живим. Якби вісниківство здобуло сьогодні державу, то воно завтра не знало б, що з нею робити — або мусіло б удатися під крило прями́вань менше голосних і менше масових, але зате виповненіших змістом (Липинський, Хвильовий і інші, не згадуючи про чужих теоретиків). Але заслуга вісниківства в тому, що воно вимогу держави передусім поставило і прищепило широким колам людности*).

Правда, при цьому воно вдалося, як ми вже бачили, до протилежної крайности, перетворюючи народ на отару, стрижену або батожену, на сліпе знаряддя в руках купки несамовитих фанатиків з ордену, одержимих волею до державности. Істина лежала посередині, в тезі про гармонію різних соціальних і класових груп у межах цілісного організму. Підхід вісниківства в своєму послідовному застосуванні мав би привести до нового бунту мас, до нової громадянської війни.

Але може найбільшою заслугою і практичним здобутком вісниківства була диференціація і розмежування українського суспільства, а надто його інтелектуалів. Аморфності, розпливчастості українського суспільства з-перед 1917 року вісниківство протиставило програму своєї ідеології, виразну, до безжальности чітку. Неможливо стало бути "українцем взагалі", "просто українцем". Можна було або належати до вісниківського табору, або недвозначно протистояти йому. Конечнo треба було щось вибрати, якось самоозначитися. За улюбленими термінами Д. Донцова, стати гарячим або холодним. Середній стан виключався. Невиразна, драглиста маса стягалася до полюсів, кристалізувалася, оформлялася, набува-

*) Уже в зв'язку з попередніми тезами, а надто в зв'язку з цією мені, напевне, скажуть, що я приписую вісниківству те, що йому не належить, що висловлювано перед ним або одночасно — в переконливішій формі. І почасти матимуть рацію. Але я вже застеріг, що мене не цікавить питання пріоритету: Колюмб чи Америкo да Веспуччі. Вистачає того факту, що здобутком мас ці тези стали в оформленні і з ім'ям вісниківства.

ла певних, окреслених контурів. Кожний мусів усвідомити собі, куди він належить і чого він хоче. Кожний мусів уже не просто існувати ("коптить небо", за означенням Гоголя), а чогось хотіти. Від хотіння був один крок до діяння. Дія змінювала мрії. Виділялися і визначалися люди, і ці люди бралися до координованої дії. Український світ розколювався на так і ні. Відроджувалися героїка і подвиг. Поставали легенди і міти. Україна ставала на боротьбу.

І саме це визначило вичерпаність і недостатність вісниківства. Його кінець знаменувала не яканебудь зовнішня сила, не Сталін і не Гітлер, а виконання ним своїх завдань і непридатність до нового етапу. Рішальне слово належало тут війні 1939-1945 років.

Війна 1939-45 рр. залишиться в історії України не тільки як страшне нищення народу й добра народного двома чужими народів силами, а і як перший після довгої перерви вияв об'єднання народу під своїм національним прапором. Процес цей нерівною мірою охопив різні українські землі, він ще не поїняв увесь народ в цілості, як одну істоту, але він охопив уже такі великі верстви, що викликав світовий резонанс. Український визвольний рух, що був спочатку мрією українофілів, закоханих у народні пісні й вишивки, потім дією мрійників про світову справедливість, потім шаленим патосом секти фанатиків, нарешті торкнувся ґрунту, черпнув з широких народних джерел. Антей нарешті знову знайшов дотик до матері-землі — і ще небачені сили заграли в його м'язах, пробігли його напруженими жилами.

Рух, що свого часу опікся на зустрічі з масами, рух, що, здавалося, почав розвиватися поза масами, знов з цими масами зустрівся. Але маси не прийшли в рух отарою баранів. Маси принесли з собою не зфальшований "дух нашої давнини" — в дійсності дух інквізиторських кострищ і гільйотин чужих революцій — вони принесли з собою справжню українську духовність, вони принесли з собою віру в себе як у народ, гармонійність душі української людини.

Тим самим були заперечені основи вісниківства: кастовості був протиставлений антеїзм, препарований і висушений людині — цілісна й гармонійна, розколові й нетерпимості — єдність усіх національних сил, сліпій вірі — творчий сумнів, той самий, який свого часу примусив вісниківців переглянути ідеали "драгоманівського" покоління і який тепер, коли він спрямований у Юрія Липи, а далі у мурівців проти їхньої концепції, вони вважають за найбільший злочин і незаперечну ознаку розкладу. Український націоналізм перестав бути справою партії, а став справою нації. Концепцію нового етапу нашого визвольного руху, яка потребує ще свого докладного опрацювання і деталізації, і визначають, передусім оці найголовніші складники: антеїзм, єдність національного фронту, толерантність до своїх партнерів у межах національного фронту, ідеал цілісної української людини і цілісне сприйняття всіх українських традицій: і княжої доби, і козачої, і XIX сторіччя в їх синтезі, — розумі-

ється, відвіюючи від справді українських традицій чужі невідповідні впливи і перекривлення, спричинені чужим тиском. Це концепція, яку передбачав ще Шевченко, звертаючися до всіх земляків своїх, живих, мертвих і ненароджених, в Україні і поза Україною сущих.

...Якщо на попередньому етапі донцовщина була явищем неминучим і постільки корисним, то сліпо й фанатично відроджувана тепер, вона тільки отруює національний організм і заважає його зростанню й поступові. Не випадково зустріч апологетів донцовщини із "східняками" не зродила найменшого контакту, а тільки відчуженість або й ворожнечу. Донцовщина може мати якусь приналежність для тих, хто не жив під большевизмом. Можливо, що, скажімо, серед українців Канади й США вона може ще відіграти деяку позитивну роль, виводячи їх з оспалості й драглистості (Не беруся про це судити з певністю, не бачивши там дійсного стану речей). Але абсолютно неможливо людям, що вирвалися з-під большевизму, полонити й спокусити неობольшевицькою системою думок і поведінки.

Донцовщина сьогодні означає зречення народного ґрунту для українського визвольного руху і розкол фронту національної боротьби. Бо про який же народний ґрунт може говорити вчення, яке зневажає народ як "свинопасів" і дивиться на нього, як на свиней, бидло чи отару? Щодо розколу національного українського фронту боротьби, то сам Д. Донцов писав про свою роль — і цілком слушно — у фразі: "Упорядкування хаосу мусить початися наново з розділення". Хаос українського світу, вперше після багатолітньої перерви створеного в роки Визвольних Змагань 1917-1921, мусів бути упорядкований справді розділенням, диференціацією, поляризацією, відмежуванням творчого від трухлого, сильного від кволого, боєздатного від скиглійського. Це сталося. Сучасний український світ розділений достатньо, окремі течії й спрямовання відмежовані чітко. Дальша диференціація, поскільки вона зв'язана з ексклюзивністю й ворожнечею між собою різних течій і течійок, означає шкідливу й марнотратну витрату сил національного організму на другорядні, а частіше просто непотрібні справи, себто йде тільки на користь нашому ворогові.

Невипадково гасло консолідації стало модним, і його повторює кожний, до останнього "паскаря" й таборового сліпорожденного картяра. Але поки воно реалізується в формі різних штучних організацій, де партнери зайняті тільки підсилюванням один одного, закулісними махінаціями й стеженням, чи не хоче мій сусіда обдурити мене, воно не лишається реалізованим, а тільки декларованим.

...Все на світі має свій час. Час донцовщини скінчився. Найбільше шкодить Д. Донцову в наші дні сам Д. Донцов. Шкодить тим, що, не розуміючи і не хотючи зрозуміти, що український визвольний рух перейшов на новий і вищий етап, стягає цей рух назад, до попереднього етапу. Йому все здається, що перед ним його старі вороги — з породи Шаповала, Винниченка, з по-

роди староґалицького заскорузлого обивательства. Рукою Р. О. він пише: "Великої праці коштувало витягнути українську політичну думку з того ідеологічного трясовиська, в яким застав її 20-ий вік і надати їй певну доктрину, мілітантний характер, організаційні форми, визначити її "за" і "проти". І ось коли, здається, наша політична ідея почала приймати окреслену й ясну форму, *проти неї розпочався систематичний похід в деяких кругах еміґрації в Німеччині*: проти її (?) виразної ідеї, проти її мілітантного характеру, і проти її організаційних форм" (Підкреслення автора).

Д. Донцову здається, що український визвольний рух тягнуть назад. Він не може збагнути, що це рух вперед, що це величезний стриб вгору і що це він, Донцов, і саме він із своїм охвістям хоче стягнути рух назад. Він не може зрозуміти, що нова концепція включає в себе його концепцію, але як перейдений етап, і тому є вища, потужніша, величавіша і єдина здатна перемогти. Д. Донцову здається, що прийняття як рівних різних відтінків української ідеї, яке несе як основу своєї концепції МУР, є проповідь безідейності, — тоді як у дійсності це є величезне збагачення ідеї, яка з абстрактної стає конкретною і з схематичної многогранною, яка перестає бути кабінетною й безґрунтянською, а набирає живущих сил з ґрунту, як це властиво всякому антеїстичному рухові. Д. Донцов не може зрозуміти,

що не те саме хаос різноспрямованих сил, — таким він застав українство на початку своєї публіцистичної діяльності, — і єдність різнохарактерних, але на одне скерованих сил — до якого етапу українство переходить тепер.

А ця концепція різнохарактерних, але на одне скерованих сил, це і є концепція МУР-у. І сила МУР-у в тому, що в цей єдиний національний фронт він може прийняти і Дмитра Донцова і донцівців-вісниківців, знаючи, що коли в них ще є життєздатність, сили й думки, то вони знайдуть відповідний сприятливий ґрунт і принесуть свою, хоч малу, користь у загальному русі проти спільного ворога, а коли в них життєздатних сил уже цілком нема, то й ґрунту вони не знайдуть і шкоди особливій не завдадуть. Так, МУР Д. Донцова і донцовців у свій склад прийняти може. І в цьому — вияв сили його концепції. Але чи може Д. Донцов увійти в МУР? Сумніваємося в цьому. І тут — ознака його вичерпаності і — сьогодні — непотрібності, неспроможності впоратися з сьогоднішніми завданнями.

Етап вісниківства в нашому громадському житті минув. Живемо на етапі МУР-у. І боротьба епігонів вісниківства з концепцією МУР-у означає, беручи об'єктивно, послаблення українського національного фронту і тим самим підтрим ворогів українства і передусім головного ворога — російсько-большевицького.

Квітень-травень, 1948.

Нестор РІПЕЦЬКИЙ

ЛИСТУВАННЯ З ОЛЕКСАНДРОМ АРХИПЕНКОМ

Я мав особливе щастя хоч короткий час втішатися приязню нашого великого скульптора Олександра Архипенка. Сталося воно, як і всі незвичайні події у світі стаються, випадково. На доручення дирекції анґломовного журналу "Пейс" ("Крок"), видаваного в 1954-1955 рр. групою українських людей, очолюваною магістром Василем Гультаєм, я виїхав до НьюЙорку, щоб зробити інтерв'ю з нашою славною прима-балериною Ромою Приймою. Очевидно, з нагоди такого інтерв'ю відновилося знайомство із матір'ю балерини, колишньою оперовою співачкою й великою любительською мистецтва — п. Оленою Іванною Приймою.

— Знаєте, — сказала вона своїм милим і м'яким голосом, — я студіюю тепер малярство в нашого славного Архипенка. Він дуже боляче відчуває, що українці тепер мало ним інтересуються. Чи не думаєте, щоб так за одним пострілом двох зайців убити? Чи не хотіли б ви відвідати маестра й відбутися також і з ним інтерв'ю? Воно напевно було б цікавим для наших читачів.

Доцінюючи значення мистецтва і сам бувши неабияким поклонником А. Архипенка, я вхопився за таку пропозицію руками й ногами. Пачі Прийма зараз же подзвонила до нього і він запропонував зустрінути його другого дня в його ательє.

Я вже писав про цю зустріч чимало разів. Вона була незабутньою. Так і відчувалась велич цієї незвичайної людини, яка була скромною, але й вибагливою до себе самого і до тих, з якими він зустрічався.

Я провів два дні в майстерні Архипенка. Ті два дні залишились для мене спомином, якому рівного немає. Мистець показував мені свої праці, пояснював їх техніку і взагалі торкався чимало різних тем.

Саме в тому часі анґліїці зробили фільм про життя і творчість Архипенкового імітатора То́маса Мура (так, того самого, якого скульптура "Арчер" прикрашує тепер торонтонський ратуш!) й Архипенкові було невесело з того приводу.

— Я — українець. Я хотів би, щоб мій український народ взяв мене під свою опіку так, як анґліїці взяли могого імітатора...

З цієї ідеї вив'язалася між нами ціла кореспонденція, якої тільки частина заховалася в моїм архіві.

На жаль, із обговорюваного проекту фільму не вийшло нічого, бо ніяк було здобути відповідних фондів. У тому часі дуже мало людей розуміло вагу і значення такої справи. Очевидно, коли б ми сьогодні мали такий фільм про життя і творчість великого О. Архипенка — цінність його була б колосальною. Ми мали нагоду таку

річ мати, але на жаль, тієї нагоди не використали.

Ще одна цінність, яку ми могли мати, пропала. Не перша й не остання.

Тож хай бодай цих кілька листів О. Архипенка залишаться для дослідників.

Архипенко розмовляв по-українському, але листи писані по-англійському і я пропоную їх редакції "Нових Днів" у перекладі українською мовою.

Нью-Йорк, 31 травня 1955.

Дорогий Пане Ріпецький,

Висилаю Вам фото, яке Ви просили, і буду дуже радий, якщо його репродукуєте в своїй статті, що має бути надрукована.

Одержав кілька копій фотографій, що їх Ви вислали, які були зроблені разом із Вами в моєму студію, і хочу подякувати Вам за такий гарний дарунок.

Очевидно, я високо ціную зустріч із Вами й хочу подякувати Вам за Ваш замір зробити спеціальне видання про мою працю.

Відданий Вам О. АРХИПЕНКО

П.С. Це фото прошу повернути після використання. О. А.

Нью-Йорк, 7 червня 1955

Дорогий Пане Ріпецький,

дуже дякую Вам за Ваш знаменитий текст, який я виправив згідно із Вашими вказівками. Я високо ціную Ваше глибоке і приятельське зацікавлення моєю творчістю. Ваше інтерв'ю буде дорожчим документом не тільки для українців, але також для інших людей.

На заголовному листку заважив я, що Ви є продукційним управителем фільмової корпорації "Орбіт". Очевидно, Ви всілі зробити фільм, який не тільки матиме значення, але й принесе прибуток.

Я хочу запропонувати, щоб Ви зробили фільм із мого студію, моєї праці й мене самого для виховно-наукової мети, подібно, як зробили англійці з мого англійського імітатора, скульптора Томаса Мура. Він мав нагоду, бо англійський уряд захищав його. Я був би щасливим мати нагоду, щоб здобути опіку для моєї праці зі сторони мого українського народу. Якщо Ви вважали б такий фільм потрібним, Ви напевно мали б і прибуток з нього.

Висилаю летунською поштою Ваш текст і буду дуже радий дістати принаймні 50 чисел Вашого видання.

Якщо ця справа Вас цікавить, мені було б приємно зробити всі зарядження так скоро, як це можливе, у кожному разі перед тим, як Ви виїдете в експедицію.

З найкращими побажаннями і найвищим поважанням,

Відданий Вам

О. Архипенко

Щоб читачам були зрозуміліші деякі справи, нижче подаю свою відповідь на цього листа.

Торонто, 17 червня 1955
Дорогий Пане Професоре,

дякую дуже за Вашого ласкавого листа із сугестіями зробити фільм про Вашу працю й Ваше життя. Це прекрасна ідея і я певен, що наша корпорація була б незвичайно щаслива, коли б це їй удалося. Я говорив про це із нашим президентом, магістром В. Гультаєм, який, як Вам відомо, є одним із найвизначніших українців у Канаді і який віддає чимало свого часу для підтримання добрих починів. Як я і сподівався, він признав, що ця ідея дуже на часі і він спробує допомогти зреалізувати її ще перед початком нашої експедиції. Але заки я зачну випрацьовувати проєкт фільму, я радо вислухав би Ваших опіній і завваг відносно самого сценарія. Якщо можливе (я дуже був би за це вдячний), прошу виготовити короткий начерк сценарія так, щоб я міг зачати над ним працювати. Очевидно, мені хотілося б додати до фільму сцени із музеїв і галерій, які ми зможемо відвідати під час нашої експедиції, головню тих, у яких є Ваші твори, але це можна буде зробити в дальшій стадії реалізації фільму.

Окремою поштою висилаю Вам 50 примірників журналу "Пейс" і ті фота, які Ви ласкаво мені позичили. Додам, що переклад інтерв'ю друкується в українському журналі "Нові Дні" і його редактор п. П. Волиняк обіцяв мені вислати Вам 25 примірників журналу. Редактор Волиняк віддав інтерв'ю проміненне місце в журналі і мені видається, що воно випало дуже гарно. Там поміщено багато фотографій.

Ще раз хочу подякувати Вам за Вашу ласкаву увагу і прихильність, і остаюсь Вам відданий

Нестор Ріпецький

Нью-Йорк, 22 червня 1955

Доровий Пане Ріпецький,

дуже дякую за листа від 17 червня 1955 р. Мені дуже приємно довідатися, що Ваша корпорація таки хоче зробити фільм про моє життя. І відтепер я почну працювати над сценарієм, у який я хочу влучити своє студію у Вудстоці. Я переїжджаю туди цієї суботи, 25 червня, принаймні на два місяці і я був би невимовно радий, якщо б Ви приїхали і зробили деяку частину фільму саме там. Дуже важливі кадри можна буде зробити також у Німеччині в деяких музеях, де відбулися мої власні виставки. Саме тепер така виставка відбувається в Дормштадті. Після того вона відбудеться і в інших містах.

Каталог цієї виставки я вишлю Вам дуже скоро.

Тому, що Ви хотіли б зробити фільм про мене перед початком Вашої експедиції, мені цікаво було б знати, коли саме плянуєте Ви розпочати свою експедицію. Я чекаю журналу, який Ви мені вислали і за який я Вам дуже дякую.

Моя літня адреса: Вудсток, Нью-Йорк.

З численними подяками,

Вам зобов'язаний

О. Архипенко

Нью-Йорк, 24 червня 1955
Дорогий Пане Ріпецький,

поки я продовжуватиму сценарій і скрипт, я хотів би знати, чи Ви плянуєте фільм звуковий, чи німий. Якщо б я мав говорити, я мусів би приготувати текст. Прошу повідомити мене відвратною поштою на мою літню адресу в Вудстоці. Я виїжджаю туди сьогодні.

Сподіваюсь, що Ви віддасте 10% від бруutto для мене. Я ж подам Вам чимало важливих адрес мистецьких і наукових інституцій, які зможуть стати імовірними покупцями. Я не думаю, щоб Вам треба було подорожувати до далеко віддалених міст і містечок, щоб фотографувати мої праці в музеях, бо я маю фотографії тих праць. Я також маю фільм зроблений тоді, коли я працював у Сіател. Це старий фільм, але можливо можна буде його використати.

З найщирішим привітом

О. Архипенко

Вудсток, 1 липня 1955 р.

Дорогий Пане Ріпецький,

дякую дуже за Ваш журнал із інтерв'ю. Воно — знамените. Якщо можете надіслати мені більше примірників журналу, я буду дуже вдячний. Я вишло його деяким науковим і виховним установам.

Щождо справи виготовлення фільму, для якого я мав би написати сценарій, я стримуюся із відповіддю до часу, коли матиму відповідь від Вас, чи фільм мав би бути німий чи звуковий. Також відносно відсотків для мене, відносно чого писав я Вам 24 червня ц.р. Я хочу повідомити Вас, що я залишаюся в Вудстоці до кінця серпня місяця. Було б також бажання зробити частину фільму в моїм літній студії у Вудстоці.

Сподіваючись відповіді в скорому часі,

я остаюсь Ваш.....

О. Архипенко

П.С. Прошу повернути мої фотографії. Я потребую їх дуже для моєї монографії.

Відповідь на цього листа подаю нижче.

Торонто, 1 липня 1955

Дорогий пане Професоре,

дякую Вам за Вашого ласкавого листа і я радий повідомити Вас, що рада директорів нашої корпорації затвердила план фільму із Вашої праці й життя. Рада директорів також погодилася на Вашу пропозицію відносно сплати Вам 10% бруutto. Директори високо оцінюють Вашу готовість співпрацювати над сценарієм і ми маємо надію, що спільними силами зможемо випродувати вартісний і повчальний фільм.

Мене турбує доля Ваших фотографій. Вони були запаковані разом із додатковими примірниками журналу, які я Вам вислав. Ми вислали два пакети журналу "Пейс" і в однім із них були всі фотографії. Прошу ласкаво повідомити мене, чи Ви відкрили обидва пакети.

Окремою поштою висилаю Вам ще більше чи-

НОВІ ДНІ, лютий, 1969

сел "Пейс". Редактор П. Волиняк вислав Вам свій журнал "Нові Дні", де видруковано переклад мого інтерв'ю. Чи Ви бачили англійський додаток "Свободи" (Джерзі Сіті), де вони передрукували наше інтерв'ю?

Мені хочеться іще раз Вам подякувати за Вашу ласкавість і маю надію, що фільм викличе таке загальне зацікавлення, як і інтерв'ю.

Вам відданий

Нестор Ріпецький

"СКРИНЬКА" ВІТАМІНІВ

Плід добре відомого нам волоського горіха містить у собі у 40-50 разів більше вітаміну С, ніж цитрини та помаранчі, до його складу входять вітаміни В1 і Р, каротин і провітамін А, а також фітонциди. Ядро горіха містить у собі в середньому 60 відсотків олії, крім того, у горіхах є білки і вуглеводи.

За поживністю горіх у півтора рази перевершує свинину, у три рази — хліб, у десять разів — молоко і в чотирнадцять — свіжі яблука та груші. Навряд чи є на земній поверхні культура, яка б за вмістом поживних речовин могла зрівнятися з горіхом, котрий корисний і дорослим, і дітям.

У різних частинах горіха містяться, крім зазначених речовин і вітамінів, барвник юглон, що має бактерицидну властивість, дубильні речовини, ефірну олію, гіркоту, інулін, кислоти.

Завдяки такому багатству хемічного вмісту цей плід дуже цінний. Препарати, виготовлені з листя і плодів (здебільшого незрілих), є в'язучим збуджувальним, кровоочисним, протицинготним і глистогінним засобом, вони регулюють функціональну діяльність шлунково-кишкового тракту, не дарма у народній медицині волоський горіх застосовують при катарах шлунку й кишок.

У домашніх умовах листя волоського горіха, застосовують при лікуванні золотухи й рахіту в дітей. Для цього 5 гр. подрібненого листя заливають склянкою окропу й заварюють, як чай. Пити по чайній ложці тричі на день. Цей же настій застосовують для полоскання горла, а також вживають для примочок як ранозаживляюче. Ця властивість була відома здавна. В літературі зустрічаємо, що ще у XVII столітті листя горіха дуже цінилось військовими лікарями як засіб лікування ран.

Волоський горіх — могутнє дерево з густою, розлогою кроною. Цікаво, що вік його досягає 300 років і більше. Він дуже поширений в Україні, у Криму, в Середній Азії і на Закавказзі можна зустріти цілі гаї дикого волоського горіха.

Весна — пора, коли кількість вітамінів, що надходять у наш організм, значно зменшується, тому горіх, ця природня скринька з вітамінами, як харчовий продукт у цей час набуває особливої цінності.

Т. КОВБА (агроном)

("Радянська Україна", Київ)

ЮВІЛЕЙ ВЕЛИКОГО УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО

29 грудня 1968 року відзначено в Нью-Йорку офіційний ювілей професора Колумбійського університету Юрія В. Шевельова — 60-ліття з дня народження і 40-річчя науково-педагогічної діяльності.

Ювілейний бенкет відбувся в одній із залів Чехо-Словацького ресторану "Прага" — на розі 1-ої авеню і 73 стріт. Організував цей бенкет спеціальний комітет, що складався з дописувачів до ювілейного збірника в честь ювіляра. Склад комітету такий: проф. Іван Фізер із Рутгерс університету, Вільям Е. Гаркінс із Колумбійського університету, проф. Яків Гурський із Сиракузького університету та проф. Джон Е. Аллен із Нью-Йоркського університету. Всю основну організаційну роботу в справі улаштування бенкету виконав, як майже завжди в таких випадках, проф. І. Фізер.

Бенкет відбувався в той самий час, коли з Нью-Йорку тривав річний з'їзд американських славістів, отже, це й була найзручніша нагода мати на бенкеті представників з усієї Північної Америки, в тому і з Канади.

Як і годиться, бенкет почався зі смачної вечері, яка була приготована в чеському стилі — була гусятина (гуса) з кнедліками, дуже смачна юшка до неї, пільзенське пиво тощо. Мабуть, з великої пошани до ювіляра і до слов'янського бенкету господарі чеського ресторану подали на столи багатирські порції густини — упоратись із нею могли хібащо тільки ті гості, що три дні (час тривання з'їзду славістів) не їли або недоїдали.

Офіційну і головну частину вечора відкрив вступним словом завідувач відділу слов'янознавства Колумбійського університету проф. Вільям Е. Гаркінс. Він сказав, що з-поміж учасників бенкету він себе вважає найщасливішим, бо він має честь працювати в одному університеті з проф. Юрієм Володимировичем Шевельовим, хоч міг би він (проф. В. Гаркінс) бути ще щасливішим, якби відділом слов'янознавства в Колумбійському університеті завідував великий учений славіст Юрій Шевельов.

Відкривши офіційну частину бенкету, проф. В. Е. Гаркінс передав обов'язки господаря проф. Джонні Е. Алленові, який із властивою йому ірландською винахідливістю дуже жваво і дотепно провів цю церемонію до кінця.

Насамперед він оголосив за списком імена всіх присутніх на бенкеті і попросив кожного встати. Потім він дав слово проф. І. Фізерові, який у короткій промові зробив підсумок праці ювіляра як літературознавця, літературного критика і публіциста, зазначивши при цьому, що ці сторони творчої діяльності Ювіляра будуть мати для історії української культури не менше значення, ніж лінгвістична, якій останнім часом наш Ювіляр віддає майже всю свою творчу енергію. Промовець висловив жаль, що Юрій Шерех з певних причин припинив свого часу літературно-критичну діяльність, назвавши таке рішення Юрія Шереха передчасним і не цілком умотивованим, спробував ще раз апелювати до Юрія Володимировича, щоб він своє рішення переглянув і відновив для добра

української культури свою діяльність на ниві літературної критики та історії української літератури, як і у сфері слов'янських літератур узагалі — для добра культур слов'янського світу. Промовець з притиском підкреслив, що він і абсолютна більшість літераторів і вчених не погоджується з тим, щоб проф. Юрій Шевельов назавжди похоронив Юрія Шереха (проф. Юрій Шевельов "похоронив" Юрія Шереха в своїй передмові до книги "Не для дітей").

Про Ювіляра як лінгвіста мав слово Томас Ф. Магнер, професор слов'янських мов із Пенсильванського державного університету. Промовець почав з того, що він мав не досить часу, щоб підготуватися до такої почесної і відповідальної місії — давати підсумок і оцінку дотеперішньої праці ювіляра як лінгвіста, але місце проф. Ю. Шевельова в розробці проблем слов'янського мовознавства, порівняльного зокрема, — всесвітньовідоме, загальноновизнане і так високо оцінене вже в науковому світі, що йому, як промовцеві на цьому урочистому зібранні вчених, аж ніяк не доводиться боятися, що він може переоцінити вклад ювіляра в слов'янське мовознавство протягом кількох останніх десятиліть. Проф. Т. Ф. Магнер вважає проф. Ю. В. Шевельова за одного з найбільших, найглибших, найсмисливіших і найпродуктивніших серед великих учених лінгвістів нашого часу. І саме тому наш Ювіляр має не тільки багато і великих прихильників і адораторів, а й певну кількість — невелику, щоправда — немалих противників, які — виступаючи з позицій інших напрямків у лінгвістичній науці — тим часом звужують свої критичні зауваги про деякі праці Шевельова-лінгвіста до так званих негативних чи сумнівних, як на їх погляд, сторін, промовчуючи величезний вклад ученого-ювіляра в науку, якого (вкладу) ніхто не брався і не береться ставити під сумнів — вклад, що став уже надбанням науки в масштабі світовому.

Коли проф. Т. Ф. Магнер говорив про ті чи ті критичні голоси на адресу проф. Ю. В. Шевельова, він мав, очевидно, на увазі насамперед деякі і не цілком, може, відповідальні, хоч і виразно недружелюбні, виступи представників від ученого світу проти дійсних чи уявних хибних місць в останній великій праці Ю. Шевельова: *A Prehistory of Slavic: The Historical Phonology of Common Slavic*. Columbia University Press, New York, 1965, XX + 662 pp. Але час зробити своє (як зробить ще своє і Ювіляр) — і історія об'єктивно запише і поставить на своє, нема сумнівів, почесне місце всі великі заслуги ученого лінгвіста Ю. Шевельова-Шереха.

Після цих головних промовців на бенкеті виступали й поздоровляли Ювіляра такі особи: проф. Омелян Прицак — від імени комітету українських студій при Гарвардському університеті, США, проф. Ян Станкевич — від імени Кривецького (Білоруського) наукового товариства ім. Франціска Скорини, проф. Борис Г. Унбегавн — учений лінгвіст із світовим ім'ям, ювілей — 70-річний — якого відзначено на з'їзді Американських славістів 27-го грудня 1968 р., проф. Іван Замша — від імени

УВАН, Яр. Рудницький — від свого імені та канадських славістів і канадської УВАН. По кілька слів сказали в своїх привітах і деякі колишні студенти Ювіляра, які були присутні на бенкеті — Джеррі Лістон, Наталя Пазуняк, Геральд Коген та ін. Письмові привіти прислали: проф. Василь Ташчун, Пітс-бурзький університет; Об'єднання українських письменників "Слово"; проф. Ернест Дж. Сіммонс, всесвітньовідомий американський літературознавець і літературний критик.

Потім промовляв сам Ювіляр, заявивши, що він був глибоко зворушений такою дуже милою несподіванкою для нього, як цей бенкет, і такими прихильними та теплими словами, сказаними на його адресу. Те щире зворушення — дуже помітне було в перших кількох фразах його промови-відповіді, сказаних притишено і уповільненим темпом, але скоро в його голосі почулася врівноваженість і певність із властивою йому ясністю думки: були й дотепні жарти, оптимістичні слова його про сучасне і майбутнє як ученого і людини, були й натяки, що він ще подумас, чи треба йому переглянути деякі його попередні рішення. Вслід за цим він заявив, що нехай ніхто не думає, що він уже беззубий. Угадувати не беремось, що саме тут мав на увазі Шерех-Шевельов — дай, Боже, побачити і почути це реалізованим якнайскорше. Ця промова-відповідь Юрія Володимировича повинна бути десь надрукована, тому не переповідаємо її зміст детально.

До всього ще слід додати, що 27-го грудня 1968 року проф. Юрій В. Шевельов був головним доповідачем на 70-літньому ювілеї Бориса Генріховича Унбегавна, нині професора Нью-Йоркського університету, на ювілеї, улаштованому Асоціацією американських славістів.

Нема підстав сумніватися, що й ця його блискуча наукова доповідь буде незабаром опублікована.

На відзначення 60-літнього ювілею проф. Ю. В. Шевельова в першій половині 1969 року має вийти спеціальний науковий збірник.

Під кінець бенкету проф. Яків Гурський вручив Ювілярові подарунок від учасників бенкету і всіх його прихильників. Це був комплект пластинок із музикою Вагнера.

Після закриття офіційної частини бенкету присутні довго ще ділилися з Ювіляром своїми задуманими думками, ще й ще раз бажали йому багато щастя в житті, дальшої і всебічної творчості.

Д. Кис.

3 ОСТАННІХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ

Українська комуністична газета в Торонті "Життя і Слово" у числі від 27 січня ц.р. подала вістку про пожежу у старовинному Видубецькому монастирі (Київ). Це, звичайно, черговий підпал. Цей факт підрадянська преса промовчує. Ще недавно було підпалено бібліотеку Академії Наук, сьогодні — горить Видубецький монастир... У Москві ж і в Росії взагалі не горить нічого. Якийсь дивний вогонь, що має особливе бажання спалювати українські історичні цінності. Як каже редакція "Життя і НОВІ ДНІ, лютий, 1969

Слова", ця вістка іще потребує підтвердження. Було б великим нашим національним щастям, якби цю вістку відкликали. Але надії на це майже нема.

Нижче передруковуємо цю вістку повністю.

ПОЖАР У КІЄВО-ВИДУБЕЦЬКОМУ МОНАСТИРІ

Люди, які нещодавно відвідали Київ, говорять, що в кінці листопада 1968 року у Києво-Видубецькому монастирі вибух пожар, який заподіяв великої шкоди. Всі говорять, що дощенту згоріла одна церква, однак не подають її назви, бо у Києво-Видубецькому монастирі є дві церкви — Михайлівський собор (збудований у 1070-1088 роках сином князя Ярослава Мудрого — Всеволодом) і собор Юрія (збудований стародубським полковником Михайлом Миклашевським в 1767-1769 роках). Тут також є дзвіниця (збудована на кошти гетьмана Данила Апостола в 1727-1733 роках). В монастирському ансамблі є ще й трапезна.

Згідно з газетою "Літературна Україна" від 10 вересня 1968 року (стаття Тетяни Манжурини "Коштовні стародруки") в обох церквах (Михайлівській і Юр'ївській) знаходилися довгі роки сотні тисяч рідкісних книг, звезених сюди з усіх усюдів України, які були конфісковані радянською владою після революції у панських маєтках. У самому лише Михайлівському соборі знаходилися понад 500 тисяч цінних книг.

Влітку 1968 року почали опрацьовувати ці фонди працівники Центральної наукової бібліотеки Академії наук Української РСР. Частину фондів перевезено до книгосховища на Сирці, також перевезено було 250 тисяч книг з Михайлівського собору до колишньої трапезної Софіївського собору, яку рентує бібліотека АН УРСР. До кінця 1968 року сюди мали перевезти літературу з Собору Юрія.

Покищо нема вяснення причин пожару і розмірів заподіяної шкоди.

Видубецький монастир — цінна історична і архітектурна пам'ятка і ним опікувалось Українське Республіканське товариство охорони історичних пам'ятників, яке було створене декілька років тому урядом Радянської України.

ІВАНА ДРАЧА ВИКИНУЛИ З ПАРТІЇ

Маємо певні відомості, що відомого нашим читачам молодого поета Івана Драча (він разом з Д. Павличком мав автсрський вечір у "Козубі") викинули з партії. Причина викинення — протести Івана Драча проти арештів і засудів діячів культури. Ухвалу винесла парторганізація при Спілці Письменників України. Ця ухвала має ще бути затверджена райкомом партії. Є надія, що райком її не затвердить, тоді Іван Драч буде й далі членом партії.

Покищо нема ніяких даних, щоб над Іваном Драчем робились якісь утиски — його твори й далі друкують, а його самого навіть просувають у провіді СПУ України.

У СПРАВІ АРЕШТУ ЛІНИ КОСТЕНКО

Цілий ряд наших читачів прислали обурливі листи, що я не повідомив про арешт відомої поетки

Ліни Костенко. Деякі домагались навіть повідомити про це хоч "заднім числом", бо Ви, мовляв, пане Волинюк, були хворі і просто не могли цього зробити вчасно"...

Ні, я не прогавив і не легковажив цим, але я просто не вірю в цю вістку. Подав її центральний орган бандерівців "Шлях Перемоги" з Німеччини. Деякі наші газети передрукували цю вістку, повеличались на сенсаційну "антирадянську" агітку.

Я до таких редакторів не належу і дуже обережно користуюся такими повідомленнями. У тій вістці було навіть подано, що разом з Ліною Костенко арештовано також і романіста Семена Скляренка (автора відомих історичних романів "Ярослав Мудрий" і "Володимир". Але ті наші "бдітельні" читачі, які навіть готові були обвинувачувати мене в намірі "затаїти" цей факт, не знають того, що Семен Скляренко помер кілька років перед цим... То що ж виходить: відкопали й арештували чи як?

Як появляються в пресі такі вістки? Дуже просто: сидить ото редактор такої "бойової" і "страшно рррреволюційної" газети й думає: "І якби ото поборотись трохи з окупантами?" Давай подам вістку про арешт Ліни Костенко! Це велика поетка, на еміграції її люблять і всі українці на чужині запалають ненавистю до "старшого брата" за цей арешт. Сказано — зроблено! "Але що ж одна Ліна Костенко", — міркує отакий редактор. — "Арештую іще когось! Найкраще, такого, що на еміграції його знають і люблять його твори. Кого ж? Ага, романіста Семена Скляренка. Його ж романами зачитується вся еміграція, особливо молодь". "Арештував" і цього, не знавши, звичайно, що С. Скляренко вже кілька років тому помер...

Деякі "бдітельні" редактори (не всі, на щастя!) ухватилися за цю вістку і вийшов... всеєміграційний конфуз! Чи вам було б приємно, щоб ще і я оскандалився?

Я мав намір висміяти такі методи "визволення" України, але захворів. А читачі тиснуть і тиснуть, запевняють мене, що я відстав від життя. Останній лист на цю тему був тиждень тому. Так оце й з'ясовую цю справу тепер.

Звичайно, Ліну Костенко, як і кожного громадянина СРСР, можуть арештувати кожної хвилини. Та поки що нема підтвердження факту і навіть очевидна видумка неграмотного редактора про арешт разом з нею й письменника, який помер кілька років тому, то я не збираюсь про це писати.

ВЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ПЕРЕВЕЛИ У В'ЯЗНИЦЮ

Відомий автор книги "Лихо з розуму" В. Чорновіл відбував свою кару в одному з таборів десь на Вінниччині. В еміграційній пресі появилася вістка, що його перевезли в одну із львівських в'язниць. Важко тепер угадати причину зміни місця відбування ув'язнення. Їх може бути дві: скоріше звільнення (його мали б звільнити десь весною), або привезли у в'язницю для додаткового слідства й додаткового суду, як це завжди було в СРСР раніш. Судити його можуть за те, що його твори видані за кордоном або за порушення правил пове-

динки в таборі, нелегальні зв'язки тощо. Як владі захочеться, то "вину" там знайдуть...

Угадувати нема потреби, бо це скоро з'ясується. Та й змоги передбачити щось тут покищо нема ніякої.

ТУРИСТИЧНА ГРУПА З УКРАЇНИ В США І КАНАДІ

У кінці минулого року в Торонті була велика група туристів з України. Були це переважно діячі культури. Очолював групу член-кореспондент Академії Наук України Микола Сиваченко. Він же й голова т-ва "Знання", і директор Інституту Академії Наук ім. М. Рильського. У групі були ще такі особи: редактор "Робітничої Газети" (він одночасно й проф. Київського університету) Юхим Лазобник, проф. Київського художнього інституту (з історії архітектури), М. Коломиєць, професор з ділянки метеорології з Одеси Лев Кобус, голова облвиконкому Івано-Франківської області П. Кайкан, редактор газети "Вісті з України" Павло Єрмак, артистка Львівського театру опери та балету Володимира Чайка, педагога тощо. Група за своїм складом дуже якісна.

Звичайно, я дуже хотів зустрітись з ними. На жаль, вплутались інші особи, переговори провалились (час же в них обмежений) і нам вдалося зустрітись з ними в приватній хаті. З нашого боку було 6-7 осіб, з їх чотири: академік М. Сиваченко, проф. Ю. Лазобник, ред. П. Єрмак, артистка В. Чайка.

Зустріч була дуже невдалою. Мені вона не принесла додаткових знань про сучасну Україну. Наші гості поводитись дуже тактовно, але понад усяку міру стримано. Мене вони всі, звичайно, заочно знали. Боялись же мене, як вогню, меча і єгипетської язви — всі унікали сказати до мене сам-на-сам навіть пару слів, себто боялись бути наодинці.

Заважали мені наші люди, яких я сам і покликав на цей вечір, винятково старано. Я не хотів, звичайно, ніякої офіційщини, але керівник групи вирішив, що щось таки треба сказати. Він же й дозволив поставити запитання, але попередив, що "не більше ста запитань" від однієї особи. Я дав право на одне запитання. Замість запитань пішли промови, хоч я їх переривав. Відповіді були теж у формі промов. Один з гостей **мусів** сказати дурницю. Я звів на нього очі, він почервонів... Словом, зібралися люди, які хотіли сказати "ім усе" і були горді з того, що потім могли сказати: "А я їм сказав, сказав!" Я ж хотів би сказати, що я їх слухав, слухав! І все почув. Не почув же я нічого. Це був змарнований час для мене.

Я не є ані розвідник, ані провокатор, я тільки редактор, який мусить щось знати з першоджерел. Це раз. Подруге, редактор мусить перевірити, чи його політична лінія правильна, чи ні. Без цього він може лише "перти агітку" дешево, а не дати матеріал, вартий будь-якої уваги. Усі подібні зустрічі я й використовую для цього, бо відома ж істина: з порожнього не наллеш... На жаль, ця зустріч мене не наповнила.

У господаря хати знайшлися чудові видання інституту ім. М. Рильського і академік М. Сиваченко

з приємністю їх підписав йому на згадку. Одна з наших жінок сіла в авто і поїхала додому, щоб узяти на підпис і свої видання цього ж інституту. Це зробило на гостей гарне враження.

Десь по десятій (я просив наших людей найменше сидіти за столом, а дати змогу на індивідуальну розмову, але мене не послухали — забули, захопившись своїм ораторським хистом!) наші гості рішуче заявили, що мусять іти, бо "стомлені до краю". Це правда, що вони були стомлені, але пішли не спати, а в готель, де на них чекали наші "прогресисти", щоб випити по чарці. Коли я просив дозволу в керівника групи залишити нам одного-двох, то він рішуче відмовив.

Що я лише установив напевно, то це те, що цій групі були заборонені широкі зустрічі й розмови з більшою кількістю людей. Не знаю, чи це взагалі така політика тепер, чи тільки стосовно цієї групи. Я підозріваю, що масові зустрічі, які робив я сам чи "Козуб" і "Клуб Круглого Стола" та окремі особи на мою ж рекомендацію в Чикаго тощо, вийшли на некористь владі, тому вона їх заборонила.

Група була якісна й велика — 15 осіб. Був у ній, звичайно, й представник КДБезпеки — маленька сіренька людина. Я його не бачив і прізвища його не знаю. Формально очолював групу член-кореспондент Академії Наук Микола Сиваченко.

Мав бути в групі й талановитий письменник Павло Загребельний. Як я з'ясував пізніше, йому консулят США не видав візи, бо він у своїх романах карикатурно зображував США. І правильно зробили — треба шанувати свою письменницьку й людську гідність. Цей факт пробували втаїти. Людям, які вели переговори про зустріч з ними, я сказав, щоб домагались зустрічі з П. Загребельним. Їм сказали, що він... залишився у США і приїде пізніше. Аж далеко пізніше я довідався правду. До речі, маю відомості, що П. Загребельний відмовився виступити на ювілеї Олеса Гончара від СПУ й це було доручено Д. Павличкові.

Подібне сталось і з поетом А. Малишком, який мав бути в групі, яку очолювала Катерина Колосова. Я, звичайно, з ним дуже хотів зустрітись. Знав наперед, що він призначений у ту групу на виїзд. З ним же мала бути і його дружина, (інженер-кораблебудівельник) поетка Любов Забашта. Їх обох не було. Офіційно мені сказали, що А. Малишко був хворий, а Любов Забашта не могла лишити хворого чоловіка. Але десь через рік я довідався, що Канада йому не видала візи, бо колись (іще відразу по війні) він уже був у Канаді, а потім написав збірку поезій "За синім морем", у якій понаписував цілу купу всяких сталінських чудес про "капіталістичну Канаду". Наприклад, він писав, що в Канаді капіталісти їдять лише білий хліб, а робітники лише чорний... У свій час я писав уже про ту збірку. Шкода, що навіть великі поети так були стероризовані Сталіном, що мусіли втратити людську гідність, а потім уже в кращі часи (як Сталін дуба вривав!) не мають змоги виїхати в Канаду чи США. А Андрій Малишко був стероризований до краю. Особливо він користувався "любов'ю" Лазаря Кагановича...

Щоб не було ніяких баламутств, скажу, що зустріч zorganizував я цілком приватно — на свою

відповідальність за гостей. Особи, які пробували це зробити раніш (я тоді не хотів уплутуватись у цю справу, щоб не робити поганого враження про еміграцію) виглядали так, як ота дівчиця, яка вже ніби й доросла, але ні на що не могла зважитись, бо "ї хочеться, і колеться, і мама ж не дозволяє..." Зустріч я мусів готувати в останній день перед відлетом групи в Оттаву, часу було мало (яких 20 годин лише), то ото так і вийшло, що жодного "редакторського зайця" я не вбив — моя рушниця стріляла холостими набоями.

А шкода, бо редактор таки мусить щось знати. Не вдалося мені своїх знань поширити. Будемо чекати іншої нагоди.

А все таки я відчуваю, що влада натягує петлю на шиях своїх туристів все тугіш і тугіш. І випускає своїх людей за кордон усе менше й менше.

П. ВОЛ.

НЕКРОЛОГИ

† ВАЛЕНТИН НОВИЦЬКИЙ

У середу 25 грудня 1968 року, після важкої цілорічної хвороби, у Нью-Йорку помер Валентин Якович Новицький.

Народився Валентин Новицький 28 листопада 1914 року в священничій родині в м. Сумах. По закінченні (1936 р.) машино-будівельного інституту працював по заводах у містах: Суми, Харків, Київ.

Війна його захватила в Києві. З Києва й виїхав на еміграцію і опинився в Австрії (Зальцбург). Тут

він у 1947 р. вступає в УРДП і був організатором УРДП в Австрії і першим секретарем Краєвого Комітету в Австрії.

Приїхавши з родиною у США, відразу включається в політично-громадське життя Нью-Йорку. Він був одним з організаторів Добруссу, був органі-

затором відділу ОУРДП, ОДУМу, був членом екзекутиви УККА — всюди Валентин Якович виявився людиною діючою, практичною, а одночасно й винятково скромною — він мало цікавився, щоб його праця була десь "записана", щоб одержати за неї якусь похвалу чи подяку — його цікавило тільки, щоб та робота була зроблена.

Не можна оминати вкладу праці Валентина Яковича в організацію й розвиток праці "Клубу Круглого Стола" — цей вклад далеко більший, ніж це видно було назовні. Як відомо, праця "Клубу Круглого Стола" викликала цілу зливу протестів цілих політичних середовищ, а не лише окремих осіб. Навіть його близькі товариші, його колеги по власній партії, часто-густо обкидали його болотом за це, але Валентин Якович уважав, що зустрічі навіть з офіційними людьми з України так чи інакше є контактом з нашим поневоленим народом. Він твердо вірив у свій народ, чекав його дії. І він переміг — твори покійного В. Симоненка, твори інших діячів нашої культури, видані вже на еміграції, цілком підтвердили правильність цієї політичної лінії. Велика істина: коли одна людина потребує 5—10 хвилин, щоб зробити належну оцінку якоїсь справи, то іншій людині треба витратити на це 5-10 літ.. Валентин Якович думав і діяв винятково швидко, енергійно. Його слово ніколи не розходилося з ділом.

Треба відзначити ще одну позитивну рису Покійного: він просто органічно ненавидів демагогів і всяких інших пустомелів, які, крім запальних промов, нічого з себе дати не можуть. Тут знову треба відзначити швидкість і точність визначення: демагога Валентин Якович пізнавав з перших хвилин, хоч декому на це треба було витратити роки. І він завжди виступав проти балакунів рішуче, безкомпромісово. Він не рахувався чи демагог був його політичним противником, чи його однопартійцем, чи навіть його партійним зверхником. Пригадую, як внодвзі по смерті Івана Багряного ОУРДП відбувала свій з'їзд у Нью-Йорку. Основну доповідь тоді прочитав Василь І. Гришко. Якось у перерві я вийшов у коридор. Дивлюсь, стоїть Валентин Якович і зазирає в залю.

— Чого це ви тут стоїте? — питаю.

— Боюся заходити, бо не хочу бачити того пустомела. Чи він приїхав? Чи ви з Канади тільки самі? Вибачте, але справді не можу знести тієї людини. Як він є в залі, то не йду. А так би хотілося Гришкову доповідь почути!

Я його запевнив, що він може сміло йти в залю — пустомела нема! І Валентин Якович, радісно посміхнувшись, пішов у залю.

Це була справді діюча, чесна, пряма людина. Як чоловік помре, то аж тоді бачиш, кого ми втратили — таких скромних, діловитих і чесних людей маємо обмаль. Ми знайомі з ним від 1945 року і я ніколи не бачив, щоб він колись завагався, не кажу вже про повне заломання. Та не зважаючи на свою прямолінійність, він був людиною винятково гуманною. За німецької окупації він при всякій нагоді, де тільки мав силу й змогу, намагався врятувати людину, допомогти їй. Те саме було і в Зальцбурзі (Австрія), коли в 1945-1946 рр. радянські "місії" гасали по Австрії, щоб якось то забрати

нас "на родину", Валентин Якович був у перших лавах тих, що чинили окупантам найсильніший спротив.

Поруч з цим, Валентин Якович був зразковим чоловіком, батьком, дідом. Якщо було спостерігати Валентина Яковича в родині, то багато жінок, дочок, зятів і внуків могли б позаздрити його родині.

Похорон відбувся 29 грудня 1968 р. з собору св. Володимира в Нью-Йорку на православному цвинтарі в Бавнд Бруку. Похоронні відправи відслужив о. митрофорний протоієрей Іван Данилевич. Хоч тоді в тій місцевості був зливний дощ, але участь у похороні взяло яких сто осіб. Над могилою й на поминальному обіді в церковній залі Консисторії УПЦ в Бавнд Бруку промовляли такі особи: від Держ. Центру — віцепрезидент УНРеспубліки в екзилі проф. М. Степаненко, однодумець і старший товариш Покійного — П. Шинкар, близький товариш Покійного — А. Чудовський, від ЦК УРДП — проф. М. Воскобійник, Є. Стахів — від управи "Клубу Круглого Стола", проф. І. Паливода (колишній міністер уряду УНР), від громадських організацій Нью-Йорку — п. Пізняк, від громади собору св. Володимира — проф. В. Завітневич, інж. В. Григоренко, С. Кулик та І. Куравський — товариші Покійного по політичній праці.

Покійний Валентин Якович осиротив дружину Анастасію, дочок Олену та Аллу і їх чоловіків Ігоря й Леоніда та двоє онучок — Наталочку й Ніночку. Усім їм висловлюємо найщиріше співчуття. А зразковому голові родини, прикладному українському громадянину, визначному політичному діячеві славної пам'яті Валентині Яковичеві Новицькому хай буде чужа земля легкою. А в наших серцях — вічна і славна пам'ять!

П. ВОЛИНЯК

† БОРИС МИКОЛАЄВИЧ ПРОХОРІВ (ПРОХОР)

Ім'я Б. М. Прохорова згадується в варшавському виданні творів Шевченка, у коментарях говориться про зв'язки родини Прохорів з нашим великим поетом. Недавно надійшла вістка з Польщі, що в Кельцях 3-го вересня 1968 року несподівано помер Борис М. Прохорів. Покійний жив нелегально під червоним режимом, лише тепер, по його смерті, стало можливим подати про нього деякі правдиві дані, що цікавитимуть дослідників.

Народився покійний 11 травня 1886 року в селі Буряківка Чорнобільського повіту, тепер Київської області, над рікою Прип'яттю, де його батько мав маєток. Родина Прохора, що згодом перетворилась на Прохорова, значиться в метрикальних книгах уже на початку 18-го століття, походить родина з козацької старшини. Батько Бориса, Микола Прохорів, був офіцерського стану. Його мати була донькою Варфоломія Шевченка, "названого брата" Шевченкового.

У родині Прохорів зібралось було багато пам'яток про Тараса Шевченка: особисті речі поета, видання його творів, листи, фотографії. Майже всі ці цінності загинули в огні, у час пожежі будинку Прохорів у Буряківці. Врятована решта була пере-

дана до музеїв. Після пожежі Прохори, дід Борисів, переїхали до Чорнобиля, де мешкали довший час.

По закінченні реальної школи в Києві та Інституту цивільних інженерів у Петербурзі Борис Прохорів працював геодезистом при Київському окружному управлінні водних шляхів, інспектором судноплавства по Дніпру та його притоках — в Чернігівському районі. У часи самостійності української держави він продовжував працю за своїм фахом — був державним інспектором дніпровського судноплавства, Київського району.

У кінці 1919 року Б. Прохорів залишив Київ з урядом УНР і працював у міністерстві шляхів. У 1920 році виконував обов'язки відпоручника Ставки Головного Отамана військ УНР, при Головноуповноваженому уряду, професорові І. Огієнкові. Осаулом у нього був сотник Клим, сумлінний співпрацівник і товариш покійного. У 1921 році Б. Прохорів виконував обов'язки члена Торговельно-Економічної місії УНР у Варшаві.

На еміграції Б. Прохорів працював геодезистом, спочатку приватно, потім у геодезичній кооперативі.

Одружений був покійний з дочкою І. Тобілевича (Карпенка-Карого), з Марією Тобілевич. По революції вона працювала вчителькою французької мови в 2-ій київській гімназії. Прохорів розлучився з нею ще в 1916 році, залишаючись, однак, в добрих відносинах з її другим чоловіком Кирсаном і з нею.

Борис Прохорів був надзвичайно товариською й шляхетною людиною, добрим товаришем. Він підтримував близькі взаємини (1907-1919) з М. Лисенком, Садовським, Саксаганським, Заньковецькою, бував близьким у колах української національної еліти. Маючи феноменальну пам'ять, зберігав незчисленну кількість цікавих фактів з життя української громади Києва початків ХХ століття. На жаль, він не спромігся нічого записати, вважаючи, зі скромності, що не має таланту до писання.

Працюючи геодезистом, покійний був завжди незалежним і забезпеченим фінансово, але незрадним у господарюванні заробітками. У громадському житті Б. Прохорів був жертвенним і свідомим обов'язку. Багато він працював на Дніпрі та Прип'яті, надзвичайно любив і розумів природу, в товаристві його кликали "адміралом-мрійником". Єдиною утіхою покійного на еміграції лишилось близьке товариство друзів — трійка "побратимів-епікурійців", що сходились раз на місяць, щоб по смакувати приготувань мистецької кулінарії та віддатися спогадам про минуле, про яке так багато він знав і вмів розповідати.

Вічна Йому Пам'ять!

Друзі

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Шановний Пане Редакторе!

Прочитав Ваш репортаж у ч. 226-му про святкування 50-ліття Української православної церкви в Канаді (вірніше на сході Канади) і так ніби сам

НОВІ ДНІ, лютий, 1969

там побував — усе так докладно і зрозуміло написано. А от американських читачів наша газета "Свобода" так інформує, що нічого не второпаш. Може скажете, що дописувач не фаховий? Ні, редакція зробила "помилку" і дивно, що не помітила її протягом півроку і не перепросила організаторів святкувань. А не догледіти такої "помилки" редакція не могла. Отже, видно, що то був навмисний "недогляд". Хочете переконатись? Прошу, шлю Вам вирізку із "Свободи" від 21 серпня 1968 року. Можете зробити з неї фотовідбитку і видрукувати в "Н днях" як доказ "братнього ставлення" редакції до справ Української православної церкви. Таку "помилку" міг би зауважити редактор "Свободи", коли б хотів.

З пошаною до Вас

Андрій Бараник, Велеслей, США

Ви, п. Бараник, задали мені задачу. Мабуть, Ви маєте на увазі коректорські помилки. Вони завжди бувають, але в цьому випадкові вони такі дуже погані. Та треба було звернути увагу на це редактора "Свободи", а не мою.

Робити кліше з цього й друкувати його не треба. Поперше, це коштувало б яких 5.00 дол. Я просто передрукую це:

"Саскатун. — З нагади урочистих святкувань Золотої річниці Створення Української Греко-Православної Церкви в Канаді надіслита Іоана з ЗСА... ..її принципал о. д-р С. В. Савшук..." (треба — Савчук).

Друкарські помилки завжди бувають, але тут вони справді погані й підозрілі. Як, наприклад, з митрополита можна зробити "надіслита" і що воно значить?

Але в таких випадках треба звертати увагу того редактора, у часописі якого ці помилки були. П. В.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Прочитавши в "Нових днях" за січень цього року Ваше повідомлення про 80-річчя проф. Василя Іваниса, хочу висловити своє здивування: чому комітет, який займався відзначенням проф. В. Іваниса, не вважав за відповідне запросити на те свято не православних українців? Чи ж проф. В. Іванис тільки православний церковний діяч? Самі ж пишете, що, зрештою, це всім нам відоме, проф. Іванис — колишній голова уряду Кубанської Народньої Республіки, декан Факультету Української Господарчої Академії в Подєбрадах, автор численних наукових і публіцистичних праць. Крім того, член Представництва Вик. Органу УНРади в Канаді, член Наук. Т-ва ім. Шевченка і т. д. і заслуговує на те, щоб не тільки православні, а й усі українці, без різниці їх релігійної приналежності, вшанували цього справді славного й заслуженого ювілята.

Я просто хочу запитати: коли ж то наші православні брати, відзначавши ювілей всеукраїнського значення, вийдуть поза мури свого православного гетта?

Бажаючи Вам доброго здоров'я, остаюсь з глибокою пошаною

Олекса Яворський, Торонто, Канада

Я не маю доручення говорити від імені всіх православних. На цього листа мав би відповісти комі-

тет. Мене самого запросили на свято в ролі редактора, то я й написав про те.

Я думаю, що не личило б навіть катедральній православній громаді чи Шкільній Раді православних шкіл на сході Канади запрошувати до участі загальні українські установи, як, наприклад, НТШ тощо. До речі, про ювілей професора В. Іваниса я повідомив громадянство іще влітку минулого року. Здавалося б, що всі, хто вважав за потрібне відзначити професора, могли б це зробити, бо не можна ж було після мого повідомлення казати, що "ми не знали". У православній громаді це прочитали, подумали, порадилися, побачили, що більші наші установи й організації за це не беруться, бо їх очолюють переважно "соборники", то вирішили зробити це самі. Це робили переважно вчителі. Все вийшло дуже гарно, культурно, щиро. Я в тому комітеті участі не брав, а прийшов на готове в ролі редактора, то й відповідати за це не можу.

Мушу сказати, що зробити й тут "соборність" було б важко, а може й неможливо. Подам ось іще один приклад: проф. Юрій Шевельов (Шерех). Про його ювілей я повідомив ще в числі за вересень-жовтень (2-га стор. обкладинки). Я був певен, що наша преса промовчить його, тому навмисне почав ту нотатку точною датою народження проф. Ю. Шевельова — 17 грудня... У тому ж числі видруковано й статтю Юрія Дивнича про збірку "Не для дітей" Юрія Шереха, яка теж мала ювілейний характер. Словом, було зроблено все, щоб ніхто не міг "забути"... Чи трьох місяців було мало, щоб редактори тижневиків зладили хоч 10-20-рядкову нотатку про проф. Ю. Шевельова?

Проф. Ю. Шевельов — таки дуже визначний вчений. Його шанують не тільки у США, а й у всій Європі. Його шанують і поважають і в Україні, і його радо б там привітали, якби він повернувся. Це, врешті, тасмницею не є. Одночасно Ю. Шевельов (Шерех) — визначний український критик і публіцист. А от "забули" і все! То чи в нас тільки "православне гетто" чи є ще якісь?

Ви знаєте, що я про Вас найкращої думки. Вважаю Вас невгнutoю людиною, визначним журналістом, який ніколи не керувався регіональними чи політично-груповими інтересами. Вважаю Вас за своєрідного будителя своїх вужчих земляків, словом, Ви — виняток. І то виняток добрий, гарний. Якби цього листа написали не Ви, а хтось інший, то можна було б підозрівати, що Ви хочете виправдати тих, що "випадково забули" проф. В. Іваниса і тепер пишуть листи в редакцію, що це сталося з вини православних, які сидять у своєму гетті й анічирк — хоч стріляй на них! Коротко сказавши: "Свою вину на Івася зверну"...

Звичайно, у мене і в думці цього нема, я певен, що Ви пишете цілком щиро. Але отака справа з ювілеями. Зрозуміло, що ані проф. Ю. Шевельову, ані проф. В. Іванисові всі ці почесті не так уже й потрібні — вони обоє люди занадто скромні. Та, — під три болячки все це! — тут справа не в особах, а в їх дорібці для української науки й культури взагалі! Це ж ніби підсумок великої праці, яка мала, має й буде ще довгий час мати вплив на все життя еміграції. Хто ж буде сумніватися в

тому, що без Ю. Шереха (критика й публіциста) українська еміграція виглядала б дуже сіро? Хто зможе заперечити факт, що проф. В. Іванис написав найкращу книгу про Симона Петлюру, що був прапором нашої національної революції? Таж тільки цієї книги вистачає, щоб ушанувати В. Іваниса!

А от "соборно забули"...

Чи є в цих прикладах щось нове? Для мене нічого нового. Чи я стану песимістом від цього? І не думаю! Я терпляче чекаю поки старі "соборники" вимруть і їх місце заступлять їх сини й дочки, які ніколи вже не вживатимуть слово "соборність", бо вони будуть чеснішими і... грамотнішими, себто перестануть бути русинами й хахлами і їм це слово стане зайвим архаїзмом. Я певен, що тоді вже відпадуть і клопоти з ювілеями заслужених діячів нашої культури.

П. Вол.

Шановний Петре Кузьмовичу!

Шлю 10 дол. З них 5.00 на передплату, а 5.00 на пресовий фонд.

З нагоди 20-літнього ювілею "Нових Днів" вітаю Вас і всіх Ваших співробітників та бажаю, щоб Ви витримали щонайменше ще й других 20 літ!

З пошаною

Мирослав Козоріз, Форт-Віліям, Канада

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Шлю чека на 20.00 дол. З них віднова моєї передплати і за двох нових передплатників (раз ювілей, то треба допомогти!), а решта 3.50 дол. — на "вимину чека".

Маю до Вас пару питань, але все чекав, що Ви "якось по дорозі" заскочите в наш Міннеаполіс, але бачу, що у Вас нема часу, а до того ще задумали хворіти, мабуть, берете приклад з мене, чого й не сміли б робити.

Гріх таїти, то скажу, що був і є радий за Вас, бо ви таки щаслива людина — побачили свою дочку. Коли читав Ваше повідомлення про це, я був на Вашому місці: дивився на неї, пізнавав, угадував і т. д., словом, був на Вашому місці, тому й тішусь за Вас.

З пошаною

С. Сокольський, Міннеаполіс, США

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Підтримуючи Ваш заклик, приєднав одного передплатника в Сан Кетеринс. Адресу й гроші додаю.

З щирим привітом

І. Гуртовенко, Ніагара Фалс, Канада

Вш. п. Л. Будило, Лос Анджелос, США, та цілий ряд інших читачів, які письмово та усно виявили своє невдоволення, що я "понад міру розхвалив" відзначення 20-ліття Торонтонської католицької єпархії і єпископа Ісидора.

Проглянув я свій репортаж про ту подію й не бачу там нічого особливого. Ніколи не забувайте, що я то православний, а журнал — загальноукраїнський. Подруге, ніколи не забувайте, що я чесна людина, то не буду нічого брехати чи втаювати (утайка — теж брехня!), бо "так треба", "так личить" і т. д. Так робити нікому й ніколи не треба

НОВІ ДНІ, лютий, 1969

й не личить. І це шкодить перш усього тому, хто це робить.

Не обвинувачуйте мене також, що я погодився на те, щоб кардинал Йосип Сліпий був єдиним патріархом для всієї України і всіх українців — я ж цього ніде й ніколи не заявив! У цьому короткому репортажі я вам усім подав факти. Навів точно вислови Преосвященного єпископа Ісидора, а ви собі самі робіть висновки.

Розумію, що читачі хотіли б знати мою думку про це. Я мав намір висловити її в дискусійній статті, яку мав написати з приводу приїзду кардинала Йосипа Сліпого до Торонта. Коли я здав у склад лише один розділ статті (про пресову конференцію), то на другий день вона стала відомою всьому Торонту, на мене пішов тиск: "Так писати не можна, так писати не личить" і т. д., то я вирішив: не хочете? Не пишу. Я мав дуже чесний і чистий намір тоді. На жаль, ми ще й досі не досі до того, щоб поважно й щиро обговорювати ці справи, бо кожна сторона взаємно обвинувачувати ме одна одну в образі "церковних достойників і церкви", якщо вичитає щось, що не відповідає її бажанню.

Я навіть ніколи не висловився про потребу чи непотребу українського православного патріархату. Усе це я називаю "патріархальною гарячкою", яка нікому нічого не допоможе.

Але я демократ, то припускаю, що я можу помилятися. А як хтось має відмінний погляд, то я його ані ворогом народу, ані ворогом церкви не назву, хоч на сьогодні мені ця "патріархальна гарячка" видається не дуже то солідною.

Щодо мене, то не хвилюйтесь: я православним родився, православним і помру. І ніколи я нікому не продавався. Це просто неможливо. Мабуть, саме тому мене ніколи ніхто й не пробував купити.

П. ВОЛ.

Вельмишановний Пане Волиняк!

Шлю поштового переказа на 30.00 дол. В тім числі віднова передплати одного давнього передплатника, з трьох нових передплатників і 10.00 дол. на розбудову журналу. Раз ювілейний рік, то хочемо допомогти.

Адреси додаю.

З повагою

Т. Мороз, Судбури, Канада

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Вийшла з друку 2-га книжка трилогії

Павла Маляра "ЗОЛОТИЙ ДОЩ"

На гарному папері, 144 сторінки більшого формату, ціна три долари. Кольпортерам і книгарням при замовленні не менше 10 примірників знижка 30%.

Замовлення надсилайте на адресу:

Panas Dynnyk

2209 Caniff Ave.

Detroit, Mich. 48212, USA

2209 Caniff Ave. — Detroit, Mich. 48212, USA

НОВІ ДНІ, лютий, 1969

Увага!

Увага!

ТОРОНТО й ГАМІЛЬТОН

- **Безплатно чистимо печі (форнеси)** •

Даємо безплатну цілорічну обслугову печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

TORONTO — 2174 Dundas St. West

Тел.: вдень і вночі — 537-2169

DNIPRO FUEL OIL LTD.

HAMILTON — 905 Barton St. East

Тел.: вдень і вночі — 549-9634

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

**ПЕРЕДОВОЇ БРАТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
УКРАЇНЦІВ США Й КАНАДИ!**

**Бути членом Українського Робітничого Союзу,
це значить:**

- Мати забезпечену полісу на життя;
- Мати право на допомогу при каліцтві чи хворобі;
- Можливість користати із стипендійного фонду для студентів високих шкіл;
- Можливість вашим дітям користати з дитячих таборів і курсів українознавства;
- Бути співвласником тижневика "Народня Воля" та англомовного місячника "Форум";
- Користатись з відпочинкової оселі УРСоюзу "Верховина";

За повнішими інформаціями звертайтеся письмово або телефоном до місцевих секретарів і організаторів УРСоюзу чи до його головно-го організатора на Канаду Анатолія Білоцерківського на адресу:

490 Oka St. — LaSalle, Quebec, Canada

Тел.: (514) 366-1775

або до Головної Канцелярії УРСоюзу:

440 Wyoming Ave., Scranton, Pa., U.S.A.

Тел.: (717) 342-0937

„Для нас Канада добра!“

Ці слова чуто з уст багатьох людей, які стають громадянами Канади, країни, яку вони самі собі вибрали.

Кожного року майже 60 тисяч новоприбулих з усіх кінців світу приймають канадське громадянство.

Чи Ви маєте права на привілеї й обов'язки Канадця? Довідайтеся про це в найближчому до Вас суді відділу громадянства.

В справах канадського громадянства Вам

допоможуть у слідуючих містах: Галіфаксі, Монктоні, Монтреалі, Оттаві, Судбурах, Торонті, Гамільтоні, Сент-Катаринсі, Кіченері, Лондоні, Віндзорі, Вінніпегу, Реджайні, Саскатуні, Калгарах, Едмонтоні та Ванкувері.

Ви також можете писати на слідуючу адресу:

**The Registrar of Canadian Citizenship,
Secretary of State Department,
Ottawa, Ontario**

КАНАДІЙСЬКИЙ УРЯД

ШКОЛА НА СІЧІ

(З київського журналу "Знання та праця")

Видатний український історик Д. І. Яворницький, вивчаючи історію запорозького козацтва, поряд з використанням історичних джерел, документів, пам'яток старовини у своїй роботі часто посилався на очевидців, 120—130-річних дідів, що зберегли в пам'яті події тих часів і розповідали, "які то були козаки". Наділяючи своїх пращурів богатирськими рисами лицарства, хоробрости, говорячи про них, як про майстрів, що вміли робити підводні човни, найкращі зразки зброї і т. ін., вони стверджували, що козаки були також освіченими людьми. В одній із своїх книжок професор Яворницький згадує якийсь прийом делегації запорозьких козаків Катериною II, де з вітальними промовами виступило кілька чоловік, причому один французькою, другий англійською, третій італійською, четвертий німецькою, а п'ятий — латинською мовами.

Що й казати, подія на той час незвичайна і, можна подумати, легендарна. Та звернімося до тих, хоч і скучних, документів, які випадково вціліли у вирі буремних подій.

Історії, наприклад, відомо, що один з найвидатніших діячів козацької доби гетьман Петро Сагайдачний сам писав твори, а його "Объяснение об унии" свого часу користувалося великою популярністю. Сучасник Сагайдачного литовський канцлер Лев Сапіга назвав цей твір "предрагоценным сочинением".

Освічена людина, П. Сагайдачний багато уваги приділяв розвитку освіти в Україні, даруючи великі кошти на школу Львівського братства та на відкриття подібного закладу при монастирі в Києві на Подолі. А згодом його зусиллями ця школа перетворилась на Києво-Могилянську академію.

У запорозькому війську було багато вихованців Академії, а також братських шкіл інших міст України, і тому не дивно, що оті козаки-делегати знали по декілька мов. Але найцікавіше те, що існувала школа й у самій Січі. Цей факт пов'язаний із своєрідною традицією, що встановилась в Україні.

Документи трохи пізнішого часу вказують на обов'язкове зведення церкви при школі. Так, наприклад, у Грамоті Короля Сігізмунда III на побудову богадільні й церкви зі школою 1619 р. прямо говорено: "...и в оном городе нашем Луцке иметъ брацтво милосердия. Для того, принимая на себе попечение о zaloженни и надлежащем построении той богадельни Русской с церковью, в которой бы и сами они и сказанные нищие отправляли свое богослужение, и со школою для благочестивого научения молодых людей потребною".

В Січовій школі навчалися здебільшого хлопчики, які потрапили за Пороги випадково, або ж були навмисне привезені батьками для навчання грамоти та військового мистецтва. Поряд з ними навчались тут і дорослі козаки. Перейнявши спільну устрій Запорозької Січі, школярі жили громадою, користуючись спільними грошима, які зберігалися в отамана. Отаманив обирали окремо для старших і для молодших учнів. Скарбниця школи поповню-

валась жертвуваннями парафіян, а також від колядування під вікнами січового товариства та по-здоровлення його на свята Різдва Христового, Нового Року і Христового Воскресіння.

У школярів був наставник (дидаскал) — вихованець Київської академії або ж тієї самої Запорозької школи. Дидаскал одночасно вважається й дяком місцевої церкви. Окрім прямих обов'язків вчителя, дидаскал мав ще й інші — дбати, наприклад, про здоров'я учнів. Якщо занедужував учень, дидаскал повідомляв про це прикордонного лікаря та кошового отамана.

Запорозька школа навчала письма, церковного читання, хорового співу та музики. По закінченні її частина випускників іноді лишалась при школі (їх називали "молодиками"), продовжуючи жити артільним требом. "Молодики" навчали новаків шкільної грамоти, брали участь у церковних відправах. Решта розходила по парафіях Запорозького краю як церковні читці, хоровики і навіть священики.

Та цим не обмежувалось коло професій, яких навчали учнів у Січовій школі. Так "Реєстр заслуги музики войскової року 1711 октябрия" свідчить, що в полтавському козацькому полку була своя оркестра, члени якої отримували за службу відплатну.

Козацька старшина в усі часи піклувалась про школярів. Дидаскал зобов'язаний був доповідати про успішність учнів і стан їхнього здоров'я самому батькові кошовому отаманові, а той зі свого боку, завжди радив, як учинити в тому чи в іншому випадку. Один з дидаскалів так і пише: "...на пораду пана кошового, виїхав я був із своїми школярами в луки на свіжу воду й був до минулого листопада останніх чисел..."

Своїх вихованців Кіш рекомендував в усі приходи "Вольностей війська Запорозького". Населенню заборонялось брати священика без погодження з Кошем. Та мешканці навколишніх сіл, споконвіку шануючи все, що пов'язане із Січчю, охоче зверталися туди з клопотанням прислати їм "запорозького священика".

1774 р. парафіяни с. Котівки, яке було розташоване в межах "вольностей", в Орельській паланці, клопотали перед Кошем, аби його керівництво надіслало священика до щойно збудованої церкви. Останній кошовий Війська Запорозького Петро Калнишевський рекомендував вихованця Січової школи Івана Висоту, написавши "презентального листа" київському митрополитові про ухвалення такого акту, і в травні 1775-го року Висота був призначений туди "на всю парафію". То був чи не останній акт доти автономного уряду Запорозького.

Трохи згодом, того ж таки 1775 р., оточивши козацьке військо великими силами і вдавшись до хитрощів, Катерина II заарештувала всю січову старшину. Січ розігнала, а її вождя, майже дев'яносторічного Петра Калнишевського, ув'язнила у Соловецькому монастирі, де він у жакливіх умовах просидів двадцять сім років. Разом із Січчю була закрита і її школа.

Цей учбовий заклад відіграв неабияку роль у культурному житті України. Піклуючись про життя та побут населення, що жило у "вольностях", старшина не тільки постачала його своїми дидаскалами, а й організовувала нові школи. Як свідчать документи 1770 р., із Січі в Слободу Орловщина було переведено школу вокальної музики та церковного співаку. Про інші випадки нам, на жаль, не відомо.

Не даремно ж, мабуть, оповідають про запорожців, що між ними були "такие грамотей, что и в Лавре, и в столицах редко отыскать можно было подобных им..."

За переписом 1763 р., з 28 чоловік, що перебували в одному курені, було 15 письменних. В 1779 році з 69 козаків якогось підрозділу, що присягаз на вірність російському престолові, письменних було 37, тобто 53.6 відсотка.

Як на той час, це досить вагома цифра, особливо, коли порівняти, що навіть у ХІХ ст. в таких містах, як Москва, відсоток письменности був 43.2, Києві — 44.3, Харкові — 36.9, Петербурзі — 55.6.

Отже, Січова школа є виразним показником високої культури й освіченості козацького люду.

М. МАЛЕЖИК,
науковий працівник Центрального
державного історичного архіву УРСР
в Києві.

ГУМОР

ПІДГОТУЙСЯ!

"Дорога мамо, — пише син матері в листі, — я провалився на екзаменах. Підготуй, будь ласка, до цієї неприємної вістки тата".

"Дорогий сину, — відповідає мати, — тато вже підготувався, підготуйся й ти..."

ГОРІЛКА ЧИ КУЛІ

Приятелі розмовляють:

— Кажуть, що горілка вбила більше людей, ніж кулі.

— Але я волів би мати моє тіло повне горілки, а не кулі...

КОРЕКТОРСЬКІ НЕДОГЛЯДИ

У статті Якова Гурського "Проф. Юрій Володимирович Шевельов" ("Нові Дні", ч. 227) завважено такі недогляди:

1. Стор. 2, шпальта 2, рядок 28-ий згори: замість "Einfluss" має бути "Einfluss".

2. Стор. 2, шпальта 2, 5-ий рядок низу: замість "de" має бути "der".

3. Стор. 2, шпальта 2, 4-ий рядок низу: замість "Zaitschrift" має бути "Zeitschrift".

4. Стор. 2, шпальта 2, 6-ий рядок згори: замість "Радянська Україна" має бути "Радянська Школа".

5. Стор. 4, шпальта 1, 12-ий рядок низу замість: "Poznan" має бути "Warszawa".

У цій статті через брак відповідних знаків у друкарні надрядкові знаки, наголоси тощо. Ред.

**ЙОГО ВЕЛЕЛЕБІЮ,
ВИДАВЦЕВІ-РЕДАКТОРОВІ,
П. К. ВОЛИНЯКОВІ**

Дорогий мученику!

Десь тут, не за горами, ходить двадцята річниця Вашої видавничо-виховної, соборно-об'єднувальної, хвально-огризальної праці.

Двадцятиліття — це не кіт начхав. Таку ювілейну дату відзначають підвищенням рангів і всякими цінними нагородами.

Тому і я, в порозумінні з іншими звеличниками Вашого таланту (спробував би хтось продержати два десятки літ на своєму хвості "Нові Дні"!), надаю Вам довічно титул **ПРОТОРЕДАКТОРА**, розуміється, без права носити мітру, бо то вже належить до прерогативи церковних достойників.

Бажаю Вам:

1. 25.000 передплатників.

2. Погрубшання журналу (не Вашого!) до 64 сторінок.

3. Розумну й молоду (не старшу 70 років) секретарку, що відповідала б на листи, а Ви б їх підписували.

4. Експедитора й архіваріуса, які б зменшили тягар Вашої жертвенної діяльності.

5. Власного "кадилака" для доставки на пошту "Нових Днів".

Якщо витримаєте ще п'ять років, до 25-ти літнього ювілею нагородимо Вас званням **АРХИРЕДАКТОРА**.

Щастя Вам, Боже!

Смирений Іоан ЕВЕНТУАЛЬНИЙ

З НАДІСЛАНИХ ВИДАНЬ

Бойчук Богдан. ДВІ ДРАМИ. Нью-Йорк. В-во Нью-Йоркської Групи, 1968, 71 стор., 500 прим. Обкладинка Юрія Солов'я.

Данилюк Михайло. ПОВСТАНСЬКИЙ ЗАПИСНИК. Нью-Йорк - Джерзі Сіті, видавництво "Свобода", 1968, 228 стор., 1500 прим. Літературний редактор Вячеслав Давиденко, обкладинка Леоніда Папарі.

Хроніка дій УПА на Крем'янецьчині в 1942-43 роках, написана командиром одного з відділів УПА, уродженцем Волині. Книга наświetлює генезу постанови УПА на Волині, як результат здорової народної стихії, а не як витвір якогось одного політичного середовища.

КАЛЕНДАР "ПРОСВІТА" на Божий 1969 рік. Торонто, Українське в-во "Добра Книжка", 1968, 128 стор., ілюстр., 4000 прим. Обкладинка М. Левицького.

До коло 17-ти календарів, що їх щорічно видають наші в-ва у вільному світі, долучився цього року ще й календар в-ва "Добра Книжка" (видавець О. Мох). Переглядаєш цей календар і дивуєшся, чому його видано, бо більшість уміщених у ньому статей це переробки вже деінде друкованих матеріалів. Несмачно також вражає підбір назви календаря. Нам здається, що тут ред. О. Мох кон'юнктурно підтасовується під назву такої поважної установи, як львівська "Просвіта", яка до 1939 року видала 61 випусків своїх календарів. О.

НОВІ ДНІ, лютий, 1969

Мохові також поинно бути відомо, що в Аргентині, в Буенос-Айресі, існує й діє Українське Товариство "Просвіта", яке від 1939 року (немов би перейнявши традицію львівської "Просвіти", яка в 1939 р. перестала фактично існувати) видає свої щорічні календарі під таким самим заголовком.

Лүців Лука. ІВАН ФРАНКО — БОРЕЦЬ ЗА НАЦІОНАЛЬНУ І СОЦІАЛЬНУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ. Нью-Йорк — Джерзі Сіті, видавництво "Свобода", 1968, 656 стор., 1000 прим.

Популярний (і довгий!) виклад про Франкове ставлення до соціалізму й комунізму, в якому автор часто вдається до полеміки з радянськими дослідниками творчості Франка і їх суб'єктивними поглядами на творчість Великого Каменяра.

ВІСТІ ТАВОРУ ЮНОГО ОДУМ-У "КАРПАТИ". 11-25-го серпня 1968. 11 стор., цилкост.

ЗА ПАТРІАРХАТ, бюлетень Товариства за патріархальний устрій Української Католицької Церкви. Філадельфія, Па., 1968: липень — ч. 2 (5), (2) + 26 стор.; жовтень — ч. 3 (6), 24 стор. Офсет.

ЗОЗУЛЬКА, газетка творчої української молоді. Оттава-Монтреаль, листопад 1968, ч. 4 (13), 33 стор., цикло-

стиль. Редакція: О. Романишин, М. Цмоць, Р. Сеньків, Б. Будний.

ЛІКАРСЬКИЙ ВІСНИК, журнал Українського Лікарського Товариства Північної Америки. 1968: квітень, ч. 2 (49), 64 стор.; липень, ч. 3 (50), 64 стор.

НОТАТКИ З МИСТЕЦТВА. Видає Об'єднання Мистців Українців в Америці, відділ у Філадельфії. Травень, 1968. Ч. 7, 72 стор., ілюстр., 1000 прим.

СУМКІВЕЦЬ, квартальник Союзу Української Молоді Канади. Торонто, жовтень 1968, ч. 4 (8), 16 стор., ілюстр.

УКРАЇНКА В СВІТІ, бюлетень Світової Федерації Українських Жіночих Організацій. Філадельфія, січень-червень 1968, ч. 1-2 (16-17), 24 стор.

EUROPAEISCHE BEGEGNUNG; Beitrage zum westoestlichen Gesprach. Essen, Mai 1968, Heft 5, 219-272 стор.

PROBLEMS OF COMMUNISM. Washington, July-Aug. 1968, № 4, 119 стор.

У цьому числі стаття проф. Ю. Луцького "Turmoil in the Ukraine", про В. Чорновола, І. Дзюбу та інших. Також у редакційному розділі "Trials and Problems in the Ukraine" подані переклади деяких петицій і заяв В. Чорновола, С. Караванського, В. Мороза та І. Дзюби.

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Дєполович

Б У К В А Р

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.50.
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.50.

2. Петро Волиняк

Б А Р В І Н О К

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.25.
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.25

3. Петро Волиняк

К И Ї В

Читанка для 3-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.40.

4. Петро Волиняк

Л А Н И

Читанка для 4-ої класи

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — \$1.50,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.40

5. Петро Волиняк

З А П О Р І Ж Ж Я

Читанка для 5-ої класи

у цій книжці багато історичних оповідань

Ціна: у Канаді і США — \$1.80,
в Англії — 11 шіл., в Австралії — \$1.60.

6. Петро Волиняк

Д Н І П Р О

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — \$2.00,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — \$1.80.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія)

Видання п'яте

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — \$1.70,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — \$1.60.

8. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(синтаксис)

Друге видання.

Ціна: у Канаді і США — \$1.70,
в Англії — 12 шіл., в Австралії — \$1.60.

9. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання.

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо.

Ціна: у Канаді і США — \$2.00,
в Англії — 18 шіл., в Австралії — \$1.80.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

Mrs. N. Kozij 221
17 Lanark Ave. 245
Toronto 10

POSTAGE PAID AT TORONTO

УВАГА!

УВАГА!

ВЕЛИКИЙ ВИПРОДАЖ КНИЖОК І ПЛАТІВОК

ЦІНИ ЗНИЖЕНІ ВІД 10 ДО 75 ВІДСОТКІВ

- На художніх репродукціях (краєвиди, портрети, естампи і т. д.) знижка цін на 50 відсотків.
- На платівках знижка 10 відсотків.
- На всяких музичних (нотних) виданнях — знижка від 10 до 60 відсотків.
- У січні на передплаті газет і журналів з України — знижка 10 відсотків.

Це все стосується тільки тих видань, які ми сьогодні маємо на складі, а не тих, що прийдуть пізніше.

Ті особи, які мають наші каталоги, можуть замовляти з них, а ми дамо знижку, яка на ту чи іншу книжку належить.

Час випродажу: від 13 січня по 28 лютого 1969 року.

Заходьте самі або пишіть:

UKRAINSKA KNYHA

1162 DUNDAS ST. WEST

TORONTO 3, ONT., CANADA

TELEPHONE: LE 2-8928